

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (GAN)

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

آموزش استفاده از وب آو ساینس

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آو ساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی

آسیب‌شناسی آزمون‌های پنج سال اخیر کارشناسی ارشد علوم سیاسی

دکتر حسین جمالی*

چکیده

تحلیل آزمون‌های پنج سال اخیر کارشناسی ارشد علوم سیاسی، بر اساس معیارهایی چون روایی محتوایی، منابع آزمون، سؤالات تکراری، اهداف آموزشی و قواعد سؤال نویسی، با هدف کاهش آسیب‌های جدی و افزایش اعتبار آنها برای شناسایی و انتخاب آزمون‌شوندگان شایسته برای ورود به مقطع کارشناسی ارشد، انجام گرفته است.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد تقریباً تمامی آزمون‌ها، کم و بیش فاقد روایی محتوایی مناسبی بوده، منابع آزمون‌ها چندان شفاف و روشن نبوده، میزان سؤالات تکراری در آزمون‌ها نسبتاً زیاد بوده، سؤالات آزمون‌ها عمدتاً در پی سنجش دانش جزئی و ویژه مبتنی بر قوه حافظه بوده و برخی از آنها فاقد اعتبار مناسب برای گزینش دانشجویان شایسته با ذهن تحلیلی قوی می‌باشند اما این آزمون‌ها از نظر قواعد سؤال نویسی مشکل چندان ندارند.

پیشنهادات و راه‌حل‌های کاربردی برای رفع اشکالات فوق بدین شرح قابل ذکر است:
۱- اعلان رسمی منابع آزمون ارشد از سوی مرجع صاحب صلاحیت ۲- بررسی سؤالات طراحی شده، توسط کمیته تخصصی ۳- استفاده از متخصصان روان‌سنجی جهت بهبود کیفیت سؤالات آزمون ۴- تجزیه و تحلیل نتایج هر ساله آزمون برای سنجش میزان استاندارد بودن آنها ۵- استفاده از نتایج و یافته‌های پژوهش حاضر.

کلیدواژه‌ها: روایی آزمون، آزمون‌سازی، حیطه‌های شناختی (اهداف آموزشی)، قواعد سؤال نویسی.

سازمان سنجش آموزش کشور در اسفند ماه هر سال اقدام به برگزاری آزمون کارشناسی ارشد علوم سیاسی به منظور شناسایی و انتخاب افراد شایسته برای ورود به مقطع

* استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه مازندران .

کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) می‌نماید. بررسی ابعاد و وجوه متفاوت این آزمون‌ها می‌تواند زمینه پاسخ به این سؤال را فراهم کند که به چه میزان این آزمون‌ها با اصول و قواعد آزمون‌سازی علمی مطابقت دارند؟ آیا این آزمون‌ها می‌توانند ملاک‌گزینه‌ها را برجسته و مستعد(عمدتاً دارای قوه استنباطی و استنتاجی ذهنی قوی و نه فقط قوه حافظه نیرومند) باشند؟ مقاله حاضر با جهت‌گیری پاسخ به این سؤالات، تهیه و تنظیم شده است.

مباحث نظری

اقسام آزمون از نظر دقت: آزمون‌ها از نظر دقت، به دو دسته «معلم‌ساخته» و «استاندارد» تقسیم می‌شوند. آزمون معلم‌ساخته، آزمونی است که معلمان شخصاً و براساس اطلاعات و آگاهی‌های عمومی برای اندازه‌گیری آموخته‌ها و توانایی‌های دانش‌پژوهان خود تهیه می‌کنند. آزمون استاندارد آزمونی است که اولاً توسط گروهی مرکب از متخصصان روان‌سنجی و موضوع مورد اندازه‌گیری تهیه شده است. ثانیاً قبل از اجرا بر گروه‌های مورد نظر، بر نمونه‌هایی از افراد که آزمون برای اندازه‌گیری و سنجش توانایی یا صفتی ویژه در آنان ساخته می‌شود، به مورد آزمایش گذارده می‌شود. ثالثاً آزمون و نیز سؤال‌های آن دارای شناسنامه‌ای تحلیلی به لحاظ مفاهیم روان‌سنجی است (۱).

انواع سؤالات در آزمون: آزمون چندگزینه‌ای*، متداول‌ترین آزمون عینی است که هم در سنجش توانایی‌های مختلف و هم در سنجش یادگیری در زمینه‌های گوناگون تحصیلی مورد استفاده واقع می‌شود. آزمون چندگزینه‌ای هم از لحاظ یکنواختی سؤال‌ها، هم از لحاظ حساسیت کم در مقابل حدس کورکورانه و هم از لحاظ سهولت پاسخ‌نامه‌ها، بهترین نوع آزمون‌های عینی است (۲).

انواع اهداف آموزشی مورد سنجش در آزمون: هر آزمون برای سنجش و ارزیابی اهداف آموزشی خاصی طراحی می‌شود. هدف‌های آموزشی شامل حیطه شناختی، حیطه انفعالی و حیطه حرکتی است. حیطه شناختی با یادآوری و تکامل توانایی‌ها و مهارت‌های عقلی و ذهنی مرتبط است. حیطه انفعالی به تغییرات حاصل در علائق، نگرش‌ها، ارزش‌ها و پرورش و تکامل ارج‌شناسی و سازگاری افراد مربوط می‌شود. حیطه حرکتی در ارتباط با مهارت‌های حرکتی یا ورزشی در حرکات جسمانی است (۳). سؤالات آزمون برای بررسی پیشرفت تحصیلی، عموماً در صدد سنجش حیطه شناختی می‌باشد. حیطه شناختی خود شامل مراتب و درجاتی است که پایین‌ترین سطح آن دانش، فراگیری و درک و به کار بستن و بالاترین سطح آن تحلیل،

* Multiple Choice Test

ترکیب و ارزشیابی را می‌باشد. سطح دانش به گسترش یا بررسی توانایی یادآوری و دوباره‌سازی اندیشه‌ها، مطالب و پدیده‌هایی که فراگیر با آنها مواجه شده است می‌پردازد و خود شامل دانش امور جزئی یا ویژه و دانش راه‌ها و وسایل کاربرد جزئیات است. سطح فراگیری و درک، فراگیری و فهمیدن آن دست از هدف‌ها، رفتارها یا پاسخ‌هایی است که مستلزم فهم معنی ظاهری یا تحت‌اللفظی پیام‌ها یا منظوره‌های مستتر در هر نوع گفت‌و شنود است. سطح به‌کار بستن، به پرورش توانایی فراگیران در زمینه کاربرد اصول، قوانین و روش‌های هر رشته اشاره دارد. در سطح تحلیل، هدف خرد کردن و تجزیه نمودن مطالب و مباحث به اجزای تشکیل‌دهنده آنها و همچنین کشف روابط و همبستگی‌های میان این اجزا از طریق بررسی چگونگی ترکیب و تشکیل آنهاست. سطح ترکیب، توانایی به‌هم پیوستن را مدنظر دارد. در نهایت، سطح ارزشیابی درصدد است قضاوت مبتنی بر هدف و منظوری خاص درباره ارزش‌ها، عقاید، کارها، راه‌حل‌ها، روش‌ها، مواد و غیره را بسنجد (۴).

قواعد تهیه سؤال‌های چندگزینه‌ای: تهیه سؤال‌های آزمون باید مبتنی بر قواعدی چند تحت عنوان قواعد تهیه سؤال‌های چندگزینه‌ای باشد که مهم‌ترین آنها در جدول شماره ۱ آمده است (۵).

جدول شماره ۱: قواعد تهیه سؤال‌های چندگزینه‌ای

۱- هر سؤال به روشنی موضوع مورد نظر را بیان کند.
۲- موضوع اصلی سؤال در تنه سؤال نوشته شود.
۳- مطالب تکراری گزینه‌ها را در تنه سؤال قرار دهید.
۴- هر سؤال یک موضوع مهم را اندازه بگیرد.
۵- گزینه‌های یک سؤال با هم تجانس داشته باشند.
۶- در هر سؤال تنها یک گزینه درست یا یک گزینه که از همه بهتر است، وجود داشته باشد.
۷- در سؤال‌هایی که برای سنجش فرایندهای پیچیده ذهنی نوشته شده، موقعیت‌های جدید مطرح شود.
۸- گزینه‌های انحرافی، آزمون‌شوندگان بی اطلاع از موضوع را به خود جلب کند.
۹- گزینه‌های هر سؤال از نظر دستوری و جمله‌بندی با تنه سؤال مطابقت داشته باشند.
۱۰- از کاربرد اشاره‌های نامربوط خودداری شود.
۱۱- در سؤال‌های منفی زیر عبارت منفی خط کشیده شود.
۱۲- از کاربرد منفی مضاعف در نوشتن سؤال‌ها خودداری گردد.
۱۳- از کاربرد عبارتهایی نظیر «همه آنها» و «همه آنچه در بالا گفته شد» خودداری شود.

۱۴- سؤال‌ها مستقل از یکدیگر باشند.
۱۵- از طرح سؤال‌های گمراه‌کننده اجتناب شود.
۱۶- از کاربرد دو گزینه متضاد که یکی از آنها درست است، خودداری شود.
۱۷- طول گزینه درست در سؤال‌های مختلف متغیر باشد.
۱۸- محل گزینه درست در میان گزینه‌های انحرافی به‌طور تصادفی انتخاب شده باشد.
۱۹- سؤال‌ها در حد درک و فهم آزمون‌شوندگان باشند.
۲۰- گزینه «هیچ یک از موارد بالا» تا حد امکان کمتر مورد استفاده قرار گیرد.
۲۱- جای خالی در انتهای تنه سؤال قرار داده شود.

روایی آزمون: از آنجا که همه آزمون‌های پیشرفت تحصیلی در یک زمان محدود به کار می‌روند و از آنجا که هیچ آزمونی نمی‌تواند تمام محتوا و کلیه هدف‌های یک درس را شامل شود، بنابراین یک آزمون از مجموعه‌ای سؤال که به‌عنوان نمونه‌ای از تمامی محتوا و هدف‌های آموزشی درس انتخاب شده است، تشکیل می‌شود. روایی محتوایی به این مطلب اشاره می‌کند که نمونه سؤال‌های مورد استفاده در یک آزمون تا چه حد معرف کل جامعه سؤال‌های ممکن است که می‌توان از محتوا یا موضوع مورد نظر تهیه کرد. هرچه آزمون از این لحاظ بهتر باشد، دارای روایی بیشتری است. برای ساختن آزمون‌های پیشرفت تحصیلی، باید بکوشیم سؤال‌های آزمون، نمونه کاملی از هدف‌ها و محتوای درس‌ها باشند. جدول مشخصات، بهترین روش انجام دادن چنین کاری است. جدول مشخصات، وسیله‌ای است که در آن محتوای درس و هدف‌های آموزشی به خوبی ارائه می‌شوند. برای تعیین روایی محتوایی یک آزمون از قضاوت متخصصان در این باره که سؤال‌های آزمون تا چه میزانی معرف محتوا و هدف‌های برنامه یا حوزه محتوایی هستند، استفاده می‌شود (۶). البته علاوه بر روایی محتوایی، روایی ملاکی، روایی سازه یا ساختار و روایی صوری نیز وجود دارد (۷).

در مقاله حاضر، ابتدا هر یک از مواد امتحانی آزمون‌های کارشناسی‌ارشد علوم سیاسی، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۱ به تفکیک و براساس روایی آزمون، سؤالات تکراری، منابع آزمون، حیطه‌های شناختی مورد سنجش و قواعد سؤال‌نویسی مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. در پایان تحلیل هر آزمون، آزمون سال ۱۳۸۶ نیز تجزیه و تحلیل می‌شود. آنگاه مقایسه آزمون‌ها و نتایج و راه حل‌های مناسب ارائه می‌شود.

لازم به ذکر است در این مقاله، «آزمون زبان تخصصی» در مجموعه آزمون‌های کارشناسی‌ارشد علوم سیاسی، به‌دلیل متفاوت بودن آن از لحاظ ساختاری و محتوایی، مورد بررسی قرار نگرفته است. همچنین، برای مطالعه «منابع آزمون»، صرفاً از داده‌های

کتاب «مجموعه سؤال‌های آزمون ارشد علوم سیاسی» (۸) استفاده شده است. از این رو، منابعی که گروه بررسی‌کننده در مجموعه فوق در بخش پاسخ تشریحی آزمون‌ها استخراج کرده، مبنای تجزیه و تحلیل بخش «منابع آزمون» مقاله حاضر خواهد بود. به علاوه، از آنجا که سؤالات اندیشه‌های سیاسی در اسلام و اندیشه‌های سیاسی در غرب در آزمون اندیشه‌های سیاسی (غرب و اسلام) از ابعاد متفاوتی چون موضوعات مورد سؤال، منابع و ... بایکدیگر متفاوت هستند، این دو موضوع امتحانی به صورت جداگانه بررسی شده‌اند.

آزمون جهان سوم و مسائل آن

الف- محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی آزمون)

در آزمون جهان سوم، غالباً محورها و مضامین زیر مورد پرسش واقع شده‌اند.

جدول شماره ۲: جدول محورها و مضامین اصلی آزمون جهان سوم

ردیف	موضوع	تعداد سؤالات	درصد
۱	نظریه انسجام درونی	۲۲	۱۴/۶
۲	رهیافت نخبه‌گرایی	۱۰	۶/۶
۳	مسائل و تجارب جهان سوم	۹	۶
۴	دوس سانتوس	۶	۴
۵	پربیش	۵	۳/۳
۶	جوهرن گالتونگ	۵	۳/۳
۷	سمیر امین	۴	۲/۶
۸	پارسونز	۴	۲/۶
۹	نظریه وابستگی	۴	۲/۶
۱۰	مکتب نوسازی	۴	۲/۶
۱۱	مارکس و مارکسیسم	۳	۲
۱۲	ماکس وبر	۳	۲
۱۳	آلموند	۳	۲
۱۴	هانتینگتون	۳	۲
۱۵	والرشتاین	۲	۱/۳
۱۶	لوسین پای	۲	۱/۳
۱۷	لندس	۲	۱/۳
۱۸	اوری	۲	۱/۳
۱۹	لوکزامبورگ	۲	۱/۳
۲۰	پی یر سالاما	۲	۱/۳
۲۱	جمعیت و شهرنشینی	۲	۱/۳
۲۲	تقسیم کار بین‌المللی	۲	۱/۳
۲۳	توسعه‌نیافتگی	۱	۰/۶
۲۴	سؤالات موردی براساس نظریه پردازان	۲۳	۱۵/۳
۲۵	سؤالات موردی	۲۴	۱۶

براساس اطلاعات ارائه شده در جدول فوق، نظریه انسجام درونی با ۲۲ سؤال، رهیافت نخبه‌گرایی با ۱۰ سؤال و مسائل و تجارب جهان سوم با ۹ سؤال، در صدر موضوعات مهم مورد نظر طراحان سؤال بوده‌اند. نظریه‌پردازانی چون دوس سانتوس، پریش، جوهان گالتونگ، سمیر امین، پارسونز و نظریه‌هایی چون وابستگی و نوسازی نیز در اولویت بعدی قرار دارند. البته نظریه‌پردازان و مسائل متنوع دیگری نیز مورد پرسش واقع شده‌اند.

ارزیابی موضوعات و محورهای اصلی این آزمون با توجه به سرفصل‌ها، منابع معتبر و اظهار نظر مدرس (۹) این حوزه بدین شرح است: نخست، نظریه انسجام درونی و رهیافت نخبه‌گرایی (هر کدام با ۲۲ سؤال و ۱۰ سؤال) بیش از اهمیت آنها در این حوزه مورد توجه واقع شده‌اند. دوم، نظریه‌پردازانی چون جوهان گالتونگ، پریش و دوس سانتوس نیز از جایگاه چنان رفیعی برخوردار نیستند که به این میزان مورد سؤال واقع شوند. سوم، بسیاری از نظریه‌های مهم چون نهادگرایی هانتینگتون، نظریه بحران و نظریه اقتدارگرایی دیوانسالار، اساساً مورد سؤال واقع نشده‌اند. چهارم، مسائل و تجارب جهان سوم از جمله بحران بدهی‌ها و وضعیت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی این جوامع از جمله موضوعاتی‌اند که به‌نحو بایسته مورد توجه قرار نگرفته‌اند. پنجم، در این آزمون بیش از حد بر افراد و اشخاص تأکید شده، به‌گونه‌ای که ارزش تحلیلی آزمون را کاهش داده است.

ب- سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری

میزان سؤالات تکراری در آزمون جهان سوم (۱۰) به شرح زیر است.

جدول شماره ۳: سؤالات تکراری آزمون جهان سوم

ردیف	نوع سؤالات	تعداد سؤالات	چگونگی	درصد
۱	دقیقاً تکراری	۲۴	یک سؤال، سه بار تکرار شده است. یک سؤال، پنج بار تکرار شده است. پنج سؤال، هر یک دو بار تکرار شده‌اند.	
۲	تقریباً تکراری	۱۸	هفت سؤال از اصول ثابت توسعه، نزدیک به هم. چهار سؤال از نظریه انسجام درونی، نزدیک به هم. پنج سؤال از رهیافت نخبه‌گرایی، نزدیک به هم. یک سؤال هم تقریباً تکراری است.	
	جمع	۴۲		۲۸

بنابر داده‌های موجود در جدول فوق، ۴۲ سؤال دقیقاً و تقریباً تکراری در آزمون‌های ۸۱ تا ۸۵ جهان سوم وجود دارد. در مقایسه با تعداد کل سؤالات، ۱۵۰

سؤال، سؤالات تکراری حدود ۳۰ درصد آنها را شامل می‌شود. در ارزیابی این موضوع می‌توان گفت حجم نسبتاً بالای سؤالات تکراری و مشابه به‌عنوان یکی از آسیب‌های جدی این آزمون می‌باشد؛ به‌گونه‌ای که دانشجویان مطلع و آگاه از مخزن سؤالات (مجموعه سؤالات آزمون‌های کارشناسی ارشد علوم سیاسی) به‌آسانی می‌توانند بخش قابل توجهی از سؤالات (حدود ۳۰ درصد) را پاسخ دهند.

ج - منابع آزمون

سؤالات آزمون جهان سوم از منابع زیر طرح شده‌اند.

جدول شماره ۴: منابع آزمون جهان سوم

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	تعداد سؤالات	درصد
۱	مسائل سیاسی و اقتصادی جهان سوم	احمد ساعی	۵۴	۳۰
۲	عقلانیت و آینده توسعه‌یافتگی ایران	محمود سریع‌القلم	۴۶	۲۵/۵
۳	نظریه‌های توسعه و توسعه‌نیافتگی	احمد ساعی	۷	۳/۸
۴	توسعه در مکاتب متعارض	احمد ساعی	۷	۳/۸
۵	عقلانیت و توسعه‌یافتگی	محمود سریع‌القلم	۶	۳/۳
۶	توسعه جهان سوم و نظام بین‌الملل	محمود سریع‌القلم	۵	۲/۷
۷	اقتصاد سیاسی بین‌المللی	احمد ساعی	۴	۲/۲
۸	نظریه‌های امپریالیسم	احمد ساعی	۴	۲/۲
۹	درآمدی بر مسائل اقتصادی و سیاسی جهان سوم	احمد ساعی	۴	۲/۲
۱۰	نوسازی و توسعه	اس اس دیوب	۳	۱/۶
۱۱	توسعه سیاسی و تحول اداری	عبدالعلی قوام	۲	۱/۶
۱۲	امپریالیسم و عقب‌ماندگی	همايون الهی	۲	۱/۶
۱۳	خلاصه سنجش ۳	-----	۲	۱/۶
۱۴	نامشخص	-----	۳۲	۱۷/۷

جدول منابع فوق بیانگر آن است که دو کتاب مسائل سیاسی اقتصادی جهان سوم (احمد ساعی) و عقلانیت و آینده توسعه‌یافتگی ایران (محمود سریع‌القلم) هر کدام به ترتیب ۳۰ درصد و ۲۵ درصد از منابع اصلی سؤالات این آزمون می‌باشند. مهم‌ترین آسیب در این زمینه، تعداد صفحات بسیار محدودی است که سؤالات عمدتاً از آن قسمت‌ها طراحی می‌شوند. سؤالات کتاب مسائل سیاسی اقتصادی جهان سوم غالباً از فصل ۱ و ۷ مطرح می‌شوند

که در مجموع حدود ۵۰ صفحه است. سؤالات کتاب عقلانیت و توسعه یافتگی ایران نیز عمدتاً از ۱۰۰ صفحه آن (نظریه انسجام درونی، اصول ثابت توسعه، اصول ثابت توسعه سیاسی و نظریه امپریالیسم) طرح می شوند. از آنجا که حجم سؤالات تکراری نیز در این آزمون نسبتاً قابل ملاحظه بوده و منابع اصلی نیز حجم بسیار محدودی دارند، اعتبار و ارزش علمی آزمون برای سنجش دانسته‌های آزمون‌شوندگان تا حدودی کاهش می یابد.

د- حیطه‌های شناختی مورد سنجش

اگر سؤالات آزمون جهان سوم با معیار سنجش اهداف آموزشی بررسی شوند جدول زیر چگونگی این موضوع را نشان می دهد.

جدول شماره ۵: حیطه‌های شناختی مورد سنجش در آزمون جهان سوم

ردیف	نوع حیطه شناختی	تعداد سؤالات	درصد
۱	دانش	۸۰	۵۳/۳
۲	فراگیری و درک و ...	۷۰	۴۶/۶

بنا بر داده‌های جدول فوق، حجم سؤالات مربوط به حیطه شناختی دانش بسیار بالاست (حدود ۵۵ درصد) در حالی که سؤالات مربوط به سطوح بالاتر حیطه شناختی حدود ۴۵ درصد سؤالات را دربرمی گیرد. از این رو، سؤالات آزمون جهان سوم در این زمینه نیز دارای آسیب جدی هستند.

ه- قواعد سؤال نویسی

آزمون سال ۸۵ جهان سوم (به عنوان نمونه)، از نظر قواعد سؤال نویسی، متضمن موارد زیر است. نخست، جای خالی در انتهای تنه سؤال نیامده است (سؤال ۵۵) (۱۱). دوم، گزینه‌های یک سؤال با هم تجانس ندارند (سؤال ۵۱: چه کسی می گوید رابطه مبادله بیانگر نسبت قیمت کالاهای صادراتی یک کشور به قیمت کالاهای وارداتی آن کشور است) (۱۲)؟ گزینه‌ها: پربیش، سمیر امین، دانیل لرنر، ویلبر مور. گزینه‌های سه‌گانه انحرافی می بایست از نظریه پردازان وابستگی جدید و قدیم انتخاب می شدند تا با مورد صحیح (پربیش) تجانس داشته باشند). سوم، گزینه‌های نادرست، آزمون‌شوندگان بی اطلاع را به خود جلب نمی کنند. (سؤال ۳۲، مهمترین پایه نظری رهیافت نخبه‌گرایانه (۱۳) ... . گزینه‌های نادرست عبارتند از بسط جامعه مدنی، گردش

نخبگان و اولویت دادن به توسعه سیاسی. با توجه به متن سؤال، تنها گزینه گردش نخبگان می‌تواند شرکت‌کننده بی اطلاع را به خود جلب کند.

و- بررسی کلی آزمون جهان سوم سال ۱۳۸۶ (۱۴)

آزمون جهان سوم، از نقطه نظر محورها و مضامین سؤالات، تقریباً همان رویه آزمون‌های قبلی را دارد؛ به گونه‌ای که ۱۰ سؤال در خصوص افراد و اشخاص، ۷ سؤال در مورد نظریه انسجام درونی، ۵ سؤال در مورد نظریه پردازی وابستگی، ۳ سؤال در خصوص مسائل و تجارب جهان سوم و ۳ سؤال هم در خصوص رهیافت نخبه‌گرایی می‌باشد.

این آزمون، به لحاظ تکراری بودن سؤالات، بدین صورت است که از ۳۰ سؤال مطرح شده، ۱۱ سؤال عیناً تکراری بوده و در سال‌های قبل مطرح شده‌اند (سؤالات در مورد سونکل، گالتونگ، شومپتر، نظریه انسجام درونی و رهیافت نخبه‌گرایی) (۱۵). در این صورت حدود ۳۶ سؤالات تکراری‌اند.

منابع آزمون جهان سوم نیز عمدتاً دو کتاب عقلانیت و آینده توسعه یافتگی ایران (محمود سریع‌القلم) و مسائل سیاسی و اقتصادی جهان سوم (احمد ساعی) می‌باشد که از این نظر تفاوتی حاصل نشده است.

آزمون نظام سیاسی تطبیقی

الف- محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی آزمون)

سؤالات آزمون نظام سیاسی تطبیقی بر محورها و مضامین زیر تمرکز یافته‌اند. محورهای اصلی مورد سؤال در این آزمون-که حداقل پنج سؤال در مورد آنها مطرح شده - عبارتند از کارکردگرایی، مطالعات توسعه و نوسازی، الگو و مدل، احزاب سیاسی، فرهنگ سیاسی، گروه‌ها و رفتار سیاسی. در این میان، کارکردگرایی با ۲۲ سؤال، مطالعات توسعه و نوسازی با ۲۰ سؤال، الگو و مدل با ۱۱ سؤال و احزاب سیاسی نیز با ۱۱ سؤال از مهمترین این موضوعات می‌باشند. با توجه به سرفصل درس، منابع معتبر و اظهار نظر مدرس (۱۶) این حوزه، نکات زیر قابل ذکر است. نخست، تئوری سیستمی، ساختارهای تصمیم‌گیری، رابطه دولت و جامعه از جمله محورها و موضوعاتی است که مورد توجه واقع نشده است. دوم، کارکردگرایی به‌میزانی که مورد اهتمام واقع شده - ۳۲ سؤال طی ۵ سال - از اهمیت برخوردار نیست.

سوم، جایگاه اندیشه و تحلیل متفکران مسلمان چون ابن سینا، فارابی، ابن خلدون و نائینی که در این حوزه صاحب‌رأی و اندیشه هستند، اساساً مورد پرسش قرار نگرفته‌اند.

جدول شماره ۶: محورها و مضامین اصلی آزمون نظام سیاسی تطبیقی

ردیف	موضوع	تعداد سؤالات	درصد
۱	کارکردگرایی	۳۲	۲۵/۶
۲	مطالعات توسعه و نوسازی	۲۰	۱۶
۳	الگو و مدل	۱۱	۸/۸
۴	احزاب سیاسی	۱۱	۸/۸
۵	فرهنگ سیاسی	۹	۷/۲
۶	گروه‌ها	۷	۵/۲
۷	رفتار سیاسی	۶	۴/۸
۸	تلقی از اقتدار	۴	۳/۲
۹	کورپوراتیسم	۴	۳/۲
۱۰	کثرت‌گرایی	۴	۳/۲
۱۱	سؤالات موردی	۱۷	۱۳/۶

ب - سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری

در این قسمت سؤالات آزمون نظام سیاسی تطبیقی از نظر تکراری بودن بررسی می‌شود. (۱۷) جدول زیر چگونگی این موضوع را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۷: سؤالات تکراری نظام سیاسی تطبیقی

ردیف	نوع سؤالات	تعداد سؤالات	چگونگی	درصد
۱	دقیقاً تکراری	۱۰	۵ سؤال، هر یک دوبار تکرار شده است.	
۲	تقریباً تکراری	۲۳	۱۵ سؤال تقریباً نزدیک به هم در خصوص کارکردگرایی. چهار سؤال، تقریباً نزدیک به هم، هر یک دو بار تکرار شده‌اند.	
	جمع	۳۳		۲۶/۴

جدول فوق بیانگر آن است که ۳۳ سؤال تکراری و نزدیک به یکدیگر در سال‌های مختلف طرح شده‌اند. از مجموع ۱۲۵ سؤال، ۳۳ سؤال تکراری بیانگر آن است که ۲۶ درصد سؤالات تکراری‌اند. این تعداد سؤالات تکراری طی ۵ سال، سطح نسبتاً بالایی داشته که از نظر آزمون‌سازی چندان پذیرفتنی نیست.

ج- منابع آزمون

سؤالات آزمون نظام سیاسی تطبیقی از منابع زیر برگرفته شده‌اند.

جدول شماره ۸: منابع آزمون نظام سیاسی تطبیقی

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	تعداد سؤالات	درصد
۱	سیاست‌های مقایسه‌ای	عبدالعلی قوام	۶۹	۵۷/۵
۲	نظام‌های سیاسی تطبیقی	نسرین مصفا	۱۱	۹/۱۶
۳	بنیادهای علم سیاست	عبدالرحمن عالم	۵	۴/۱۶
۴	جامعه‌شناسی سیاسی	حسین بشیریه	۵	۴/۱۶
۵	چهارچوبی نظری برای بررسی سیاست تطبیقی	آلموند و پاول	۵	۴/۱۶
۶	درآمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی	احمد نقیب‌زاده	۱	۰/۸
۷	نامشخص	-----	۲۸	۲۳/۳

بنا بر مفاد جدول فوق، کتاب سیاست‌های مقایسه‌ای (عبدالعلی قوام) با ۶۹ سؤال یعنی ۵۷/۵ درصد، منبع اصلی برای طراحی سؤالات این آزمون می‌باشد. جزوه نظام‌های سیاسی تطبیقی (نسرین مصفا)، چهارچوب نظری برای بررسی سیاست تطبیقی (آلموند) و جامعه‌شناسی سیاسی (حسین بشیریه) در مراتب بعدی قرار دارند. طرح یازده سؤال از جزوه دست‌نویس نظام‌های سیاسی تطبیقی (نسرین مصفا)، به لحاظ علمی، چندان شایسته و مناسب به نظر نمی‌رسد. به‌علاوه، با وجود منابع نسبتاً معتبر در این حوزه، طراحی سؤالات با تکیه بر یک منبع خاص، وجه چندان‌ی ندارد.

د- حیطه‌های شناختی مورد سنجش

سؤالات آزمون نظام سیاسی تطبیقی از نظر سنجش اهداف آموزشی به شرح زیر است.

جدول شماره ۹: حیطه‌های شناختی آزمون نظام سیاسی تطبیقی

ردیف	نوع حیطه شناختی	تعداد سؤالات	درصد
۱	دانش	۴۶	۳۶/۸
۲	فراگیری و درک و ...	۷۹	۶۳/۲

اطلاعات جدول نشان می‌دهد حدود ۶۵ درصد سؤالات آزمون، حیطة شناختی فراتر از دانش را مدنظر داشته است؛ در حالی که تنها حدود ۳۵ درصد در پی سنجش حیطة شناختی دانش می‌باشند. این امر، نشانه قوت آزمون نظام سیاسی تطبیقی می‌باشد.

ح- قواعد سؤال نویسی

در مورد آزمون سال ۱۳۸۵ نظام سیاسی تطبیقی (به عنوان نمونه) و با در نظر گرفتن قواعد سؤال نویسی می‌توان گفت قاعده هر سؤال باید واجد یک موضوع باشد، رعایت نشده است. (سؤال ۱۲۸، از دو موضوع متفاوت در جوامع اقتدارگرا و جوامع دمکراتیک سؤال شده است) (۱۸) سایر قواعد تا حدود زیادی رعایت شده‌اند.

و- بررسی کلی آزمون نظام سیاسی تطبیقی سال ۱۳۸۶ (۱۹)

سؤالات این آزمون عمدتاً بر کشورها (۹ سؤال)، نظریه پردازان (۳ سؤال)، موضوعات مفهومی (۸ سؤال در خصوص کورپوراتیسم، رژیم‌های ریاستی، فرهنگ سیاسی و...)، گروه‌ها (۳ سؤال)، جوامع در حال گذر (۲ سؤال) تمرکز دارد. در مقایسه با آزمون‌های پیشین، موضوعات و محورهای این آزمون تا حدودی متحول و متفاوت شده است. از نظر سؤالات تکراری، یک سؤال در مورد گروه‌های عرفی به سؤالات آزمون‌های قبلی بسیار نزدیک است، اما دو سؤال مشترک در آزمون همین سال وجود دارد. یک سؤال در خصوص «کورپوراتیسم» که عیناً در سؤالات آزمون مبانی علم سیاست آمده است و (۲۰) یک سؤال در خصوص «نظریه ساختاری امپریالیسم گالتونگ» که عیناً در آزمون جهان سوم تکرار شده است. (۲۱) این آزمون به لحاظ منابع، کاملاً متحول شده و عمده سؤالات از کتاب سیاست تطبیقی (آلموند و پاول) طرح شده‌اند.

آزمون مبانی علم سیاست

الف - محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی آزمون)

سؤالات آزمون مبانی علم سیاست بر اساس محورها و مضامین زیر طراحی شده‌اند. در آزمون مبانی علم سیاست، موضوعات و مضامینی چون دموکراسی، قدرت، حکومت، دولت، نظام ریاستی، احزاب سیاسی، توسعه سیاسی، مبارزه سیاسی، نظام پارلمانی، نظام فدرالی، گروه‌های ذی نفوذ و نظام توتالیتر از اهمیت بیشتری برخوردارند؛ چراکه تعداد سؤالات بیشتری نسبت به سایر محورها و موضوعات به آنها تعلق گرفته است. سؤالات مربوط به نظریه پردازان ۹ مورد بوده که نسبتاً محدود

می‌باشد. سؤالات موردی نیز ۲۲ نمونه می‌باشد. در مجموع می‌توان گفت سؤالات آزمون مبانی علم سیاست با ۱۹ مورد محورهای مفهومی و تعداد قابل ملاحظه‌ای سؤالات موردی، از جامعیت مناسبی برای دربرگرفتن موضوعات و محورهای اصلی برخوردار است.

جدول شماره ۱۰: محورها و مضامین اصلی آزمون مبانی علم سیاست

ردیف	موضوع	تعداد سؤالات	درصد
۱	دموکراسی	۱۷	۱۱/۳
۲	قدرت	۱۲	۸
۳	حکومت	۱۱	۷/۳
۴	دولت	۱۱	۷/۳
۵	نظام ریاستی	۸	۵/۳
۶	احزاب سیاسی	۸	۵/۳
۷	توسعه سیاسی	۶	۴
۸	مبارزه سیاسی	۵	۳/۳
۹	نظام پارلمانی	۵	۳/۳
۱۰	نظام فدرالی	۵	۳/۳
۱۱	گروه‌های ذی‌نفوذ	۵	۳/۳
۱۲	نظام توتالیتر	۵	۳/۳
۱۳	فرهنگ سیاسی	۴	۲/۶
۱۴	سیاست	۴	۲/۶
۱۵	فاشیسم	۳	۲
۱۶	مشروعیت	۳	۲
۱۷	حکومت تک ساخت	۳	۲
۱۸	حاکمیت	۳	۲
۱۹	نظام کثرت‌گرا	۲	۱/۳
۲۰	سؤالات موردی بر اساس نظریه‌پردازان	۹	۶
۲۱	سؤالات موردی	۲۲	۱۴/۶

با این وجود، با در نظر گرفتن سرفصل‌ها، منابع معتبر و اظهار نظر مدرس (۲۲) این حوزه، سؤالات در خصوص موضوعاتی چون ایدئولوژی‌های سیاسی شامل آنارشیزم، سوسیالیسم، لیبرالیسم، فمینیسم و... اساساً مطرح نشده‌اند و یا بسیار محدود طرح شده‌اند. محورهایی چون جامعه مدنی، آزادی، افکار عمومی، پویایی و تحول نظام‌های سیاسی، تحولات سیاسی اساسی مانند انقلاب‌ها، شورش‌ها، کودتاها و جنگ‌ها کاملاً مورد غفلت واقع شده و در مورد آنها سؤالی طرح نشده است.

ب - سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری

در جدول زیر سؤالات تکراری آزمون مبانی علم سیاست آمده است. (۲۳)

جدول شماره ۱۱: سؤالات تکراری مبانی علم سیاست

ردیف	نوع سؤالات	تعداد سؤالات	چگونگی	درصد
۱	دقیقاً تکراری	۱۲	شش سؤال، هر کدام دو بار تکرار شده‌اند.	
۲	تقریباً تکراری	۱۵	چهار سؤال، نزدیک به هم درخصوص دموکراسی. چهار سؤال، نزدیک به هم درخصوص منابع قدرت. سه سؤال، نزدیک به هم درخصوص شاخص توسعه. دو سؤال، هر یک دو بار تکرار شده‌اند.	
	جمع	۲۷		۱۸

سؤالات آزمون مبانی علم سیاست نشان می‌دهد ۲۷ سؤال تکراری در میان ۱۵۰ سؤال وجود دارد؛ یعنی ۱۸ درصد سؤالات تکراری‌اند.

ج - منابع آزمون

سؤالات آزمون مبانی علم سیاست عموماً از منابع زیر گزینش شده‌اند.

جدول شماره ۱۲: منابع آزمون مبانی علم سیاست

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	تعداد سؤالات	درصد
۱	بنیادهای علم سیاست	عبدالرحمن عالم	۱۰۵	۷۰
۲	جامعه‌شناسی سیاسی	حسین بشیریه	۸	۵/۳
۳	اصول علم سیاست	موریس دوورژه	۷	۴/۶
۴	مبانی علم سیاست	عبدالحمید ابوالحمد	۵	۳/۳
۵	درآمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی	احمد نقیب زاده	۳	۲
۶	اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل	عبدالعلی قوام	۱	۰/۶
۷	حقوق بین‌الملل عمومی	موسی زاده	۱	۰/۶
۸	سیاست‌های محلی و عدم تمرکز	ابوالقاسم طاهری	۱	۰/۶
۹	جامعه‌شناسی سیاسی	موریس دوورژه	۱	۰/۶
۱۰	نامشخص	-----	۱۷	۱۱/۳

مطابق مفاد جدول فوق، کتاب بنیادهای علم سیاست (عبدالرحمان عالم) که ۷۰ درصد سؤالات از آن آمده، مهم‌ترین منبع سؤالات این آزمون می‌باشد. درصد محدودی از سؤالات

نیز از منابعی چون اصول علم سیاست (موریس دو ورژه)، مبانی سیاست (عبدالحمید ابوالحمد) و جامعه‌شناسی سیاسی (حسین بشیریه) انتخاب شده‌اند. با توجه به اینکه مبانی علم سیاست از دروس پایه ای بوده و منابع معتبر قابل توجهی نیز در این زمینه وجود دارد، قرار گرفتن یک کتاب خاص (که ۷۰ درصد سؤالات از آن طرح شده)، چندان مطلوب به نظر نمی‌رسد.

د- حیطه‌های شناختی مورد سنجش

اگر سؤالات آزمون مبانی علم سیاست از منظر اهداف آموزشی مورد بررسی قرار گیرند، مشاهده می‌شود که به صورت زیر در پی ارزیابی و سنجش دانسته‌های شرکت‌کنندگان می‌باشند. به دیگر سخن، حیطه‌های شناختی مورد سنجش در این آزمون به شرح زیر است.

جدول شماره ۱۳: حیطه‌های شناختی آزمون مبانی علم سیاست

ردیف	نوع حیطه شناختی	تعداد سؤالات	درصد
۱	دانش	۳۵	۴۰
۲	فراگیری و درک و ...	۱۱۵	۶۰

بنابر اطلاعات موجود در جدول فوق، حدود ۴۰ درصد سؤالات برای شناخت دانش امور جزئی، تعاریف، اقسام، عناصر و اجزای مفاهیم، طراحی شده‌اند؛ در حالی که ۶۰ درصد سؤالات با این مضمون طراحی شده‌اند که میزان درک و فراگیری و ... را سنجش نمایند. این آزمون، به لحاظ معیار حیطه‌های شناختی مورد سنجش، سطح مناسب و قابل قبولی دارد.

ح- قواعد سؤال‌نویسی

آزمون مبانی علم سیاست سال ۸۵ (به عنوان نمونه) فاقد اشکالات و ایرادات جدی در زمینه قواعد سؤال‌نویسی است.

و- بررسی کلی آزمون مبانی علم سیاست سال ۱۳۸۶ (۲۴)

آزمون ۸۶ با توجه به محورها و مضامین مورد سؤال، چندان تفاوتی با آزمون‌های پیشین ندارد، تنها سؤالات جدیدی در خصوص روش‌ها و نظریه‌ها در علم سیاست، کورپوراتیسم و پلورالیسم مطرح شده‌اند.

سؤالات تکراری این آزمون بدین صورت است که ۳ سؤال عیناً در آزمون‌های سال‌های قبل تکرار شده‌اند (در مورد نظام دو رئیسی در حکومت مشروطه‌پارلمانی،

مبارزات سیاسی و دموکراسی). در این آزمون، ۲ سؤال عیناً مشترک و مشابه با آزمون نظام سیاسی تطبیقی و جهان سوم وجود دارد. ۱ سؤال در خصوص کورپوراتیسم (۲۵) و یک سؤال در مورد نظریه گزینش عقلانی (۲۶).

منابع آزمون علم سیاست چندان تفاوتی با آزمون‌های قبلی ندارد و بیشتر سؤالات از بنیادهای علم سیاست (عبدالرحمن عالم) و اصول علم سیاست (موریس دوورژه) مطرح شده‌اند. حیطه‌شناختی مورد سنجش در این آزمون بدین صورت است که ۵ سؤال مربوط به دانش و ۲۵ سؤال معطوف به سنجش فراتر از دانش می‌باشد و این امر، نشانه قوت این آزمون است.

آزمون جامعه‌شناسی سیاسی

الف- محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی آزمون)

در آزمون جامعه‌شناسی سیاسی، چگونگی تمرکز بر افراد و اشخاص و نیز موضوعات مفهومی به شرح زیر است *

جدول شماره ۱۴: محورها و مضامین اصلی مورد سؤال آزمون جامعه‌شناسی سیاسی

ردیف	موضوع	تعداد سؤالات	درصد
۱	مارکس و مارکسیسم	۱۶	۱۰/۶
۲	ماکس ویر	۱۵	۱۰
۳	احزاب سیاسی	۱۱	۷/۳
۴	پاره تو	۶	۴
۵	پلورالیسم	۶	۴
۶	انقلاب	۵	۳/۳
۷	فاشیسم	۵	۳/۳
۸	پارسونز	۵	۳/۳
۹	گرامشی	۵	۳/۳
۱۰	یولانزاس	۴	۲/۶
۱۱	مانهایم	۳	۲
۱۲	جامعه توده‌ای	۳	۲
۱۳	شکاف‌های اجتماعی	۳	۲
۱۴	رابرت دال	۲	۱/۳
۱۵	هانا آرنت	۲	۱/۳
۱۶	میخلز	۲	۱/۳
۱۷	اریک فروم	۲	۱/۳
۱۸	آلتوسر	۲	۱/۳
۱۹	ایتر	۲	۱/۳
۲۰	نظام سیاسی	۲	۱/۳
۲۱	ایدئولوژی	۲	۱/۳
۲۲	فرهنگ سیاسی	۲	۱/۳
۲۳	کورپوراتیسم	۲	۱/۳
۲۴	جامعه مدنی	۲	۱/۳
۲۵	سؤالات موردی بر اساس نظریه پیردازان	۱۶	۱۵/۳
۲۶	سؤالات موردی	۲۳	۱۰/۶

موضوعات مورد سؤال در آزمون جامعه‌شناسی نشان می‌دهد حدود ۸۰ سؤال با محوریت «نظریه‌پردازان» و حدود ۷۰ سؤال با محوریت «مفاهیم و مضامین» طرح گردیده‌اند. این امر بیانگر آن است که در نزد طراحان این آزمون، دانستن اطلاعات در خصوص «نظریه‌پردازان» از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است. در این میان، مارکس و مارکسیم و ماکس ویر در مقوله «نظریه‌پردازان» و احزاب سیاسی در مقوله «مفاهیم و مضامین» از اهمیت بیشتری برخوردار بوده‌اند؛ به گونه‌ای که سؤالات متعددی در سال‌های مختلف در مورد آنها طرح شده است (مارکس و مارکسیم ۱۶ سؤال، ماکس ویر ۱۵ سؤال، احزاب سیاسی ۱۱ سؤال). حال اگر نظریه‌پردازان متأثر از آموزه‌های مارکستی چون گرامشی، پولانزاس، مانهایم و آلتوسر را هم به مقوله «مارکس و مارکسیم» بیفزاییم، مجموع سؤالات در این خصوص ۲۹ سؤال خواهد شد. این امر نشان‌دهنده اهمیت این مقوله در آزمون جامعه‌شناسی سیاسی می‌باشد. با توجه به تعداد محدود سؤالات موردی (۴۰ سؤال از ۱۵۰ سؤال، یعنی ۲۶ درصد) می‌توان نتیجه گرفت تنوع و گستردگی موضوعات مورد سؤال، چندان مدنظر طراحان آزمون جامعه‌شناسی سیاسی نبوده است.

با در نظر گرفتن سرفصل درس، منابع معتبر و اظهار نظر مدرس (۲۷) این حوزه، نکات زیر قابل ذکر است. نخست، توجه و تمرکز بیش از حد انتظار بر افراد (نظریه‌پردازان) و ایده‌های آنان شده است. دوم، موضوع شکاف‌های اجتماعی و آثار آن از اهمیت قابل ملاحظه‌ای در جامعه‌شناسی سیاسی برخوردار است، در حالی که سؤالات بسیار محدودی به آن اختصاص یافته است. سوم، موضوعات جدیدی چون جهانی شدن، جامعه مجازی و... اساساً مورد سؤال واقع نشده‌اند، به دیگر سخن، طراحان سؤالات به تحولات پارادیمی جامعه‌شناسی سیاسی توجهی نداشته‌اند. چهارم، موضوعاتی چون انتخاب خردگرایانه، ساختار فرصت سیاسی و جنبش‌های جدید اجتماعی در زمره سؤالات قرار نگرفته است. پنجم، به نظر می‌رسد هنوز رویکرد سنتی به جامعه‌شناسی سیاسی مدنظر طراحان بوده و از رویکرد مدرن غفلت شده است.

جدول شماره ۱۵: سؤالات تکراری آزمون جامعه‌شناسی سیاسی

ردیف	نوع سؤالات	تعداد سؤالات	چگونگی	درصد
۱	دقیقاً تکراری	۲۲	۹ سؤال، هر یک دوبار تکرار شده است.	
۲	تقریباً تکراری	۹	۶ سؤال تقریباً به هم نزدیک تکرار شده‌اند. یک سؤال، سه بار تکرار شده است.	
	جمع	۳۱		۲۰/۶

ب- سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری

در اینجا سؤالات تکراری آزمون جامعه‌شناسی سیاسی مورد بررسی قرار می‌گیرد (۲۸) نتایج حاصله در جدول زیر نشان داده شده است. اگر تعداد سؤالات تکراری در آزمون جامعه‌شناسی سیاسی مورد بررسی قرارگیرد، مشاهده می‌شود حدود ۳۰ سؤال تکراری در سال‌های مختلف طراحی شده‌اند، یعنی از مجموع ۱۵۰ سؤال، ۳۰ سؤال تکراری وجود دارد، سؤالاتی که یا عیناً تکرار شده است یا تقریباً دارای مضامین نزدیک هستند و این یعنی ۲۰ درصد سؤالات تکراری هستند.

ج- منابع آزمون

سؤالات آزمون جامعه‌شناسی سیاسی عمدتاً از منابع زیر گزینش شده است.

جدول شماره ۱۶: منابع آزمون جامعه‌شناسی سیاسی

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	تعداد سؤالات	درصد
۱	جامعه‌شناسی سیاسی	حسین بشیریه	۷۷	۵۱/۳
۲	درآمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی	احمد نقیب زاده	۲۱	۱۴
۳	بنیادهای علم سیاست	عبدالرحمن عالم	۴	۲/۶
۴	سیری در نظریه‌های انقلاب	مصطفی ملکوتیان	۳	۲
۵	جامعه‌شناسی سیاسی	موریس دوورژه	۳	۲
۶	اندیشه‌های سیاسی در اسلام و ایران	حاتم قادری	۳	۲
۷	سیاست‌های مقایسه‌ای	عبدالعلی قوام	۲	۱/۳
۸	مسائل سیاسی و اقتصادی جهان سوم	احمد ساعی	۲	۱/۳
۹	چالش‌های توسعه سیاسی	عبدالعلی قوام	۱	۰/۶
۱۰	اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل	عبدالعلی قوام	۱	۰/۶
۱۱	بایسته‌های جامعه‌شناسی سیاسی	موریس دوورژه	۱	۰/۶
۱۲	(جزوه) نظام‌های سیاسی تطبیقی	نسرین مصفا	۱	۰/۶
۱۳	چهارچوب‌های سیاست تطبیقی	آلموند و پاول	۱	۰/۶
۱۴	روش و نظریه در علوم سیاسی	مارش و استوتکر	۱	۰/۶
۱۵	اندیشه سیاسی قرن بیستم	حسین بشیریه	۱	۰/۶
۱۶	بنیاد فلسفه سیاسی در غرب	حمید عنایت	۱	۰/۶
۱۷	تاریخ اندیشه سیاسی در غرب	ابوالقاسم طاهری	۱	۰/۶
۱۸	اندیشه سیاسی قرن بیستم	ملک یحیی صلاحی	۱	۰/۶
۱۹	نامشخص	-----	۲۵	۱۶/۶

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد ۲ کتاب «جامعه‌شناسی سیاسی» (حسین بشیریه) و «درآمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی» (احمد نقیب زاده) که به ترتیب هر کدام ۵۱/۳ درصد و ۱۴ درصد از سؤالات آزمون را به خود اختصاص داده‌اند، از اهمیت بسیاری در این ماده امتحانی برخوردارند. هر چند سر فصل‌ها و مطالب این دو کتاب بنا به نظر متخصصان و کارشناسان، تمامی یا بیشتر موضوعات و مسائل این درس را

در برمی گیرند، اما به نظر می رسد، گزینش این دو کتاب به عنوان منابع اصلی آزمون جامعه‌شناسی سیاسی، به رغم وجود منابع معتبر در این حوزه، قابل تأمل باشد.

د- حیطه‌های شناختی مورد سنجش

در اینجا سؤالات آزمون جامعه‌شناسی سیاسی براساس اهداف آموزشی مورد بررسی قرار می‌گیرد. توزیع سؤالات از این منظر به شرح زیر است.

جدول شماره ۱۷: حیطه‌های شناختی آزمون جامعه‌شناسی سیاسی

ردیف	نوع حیطه شناختی	تعداد سؤالات	درصد
۱	دانش	۸۰	۵۳/۳
۲	فراگیری و درک و ...	۷۰	۴۶/۶

داده‌های فوق بیانگر آن است که سؤالات آزمون جامعه‌شناسی سیاسی درصد بسیار زیادی مربوط به حیطه شناختی دانش می باشد (حدود ۵۵ درصد). درحالی‌که سؤالات فراتر از دانش، حدود ۴۴ درصد است. به نظر می‌رسد سؤالات این آزمون می‌بایست با جهت‌گیری فراتر از دانش یعنی حیطه‌های تحلیل و ترکیب طراحی شوند تا آزمون‌شوندگان دارای قوه ذهنی تحلیلی، گزینش شوند.

ح- قواعد سؤال نویسی

در بررسی سؤالات آزمون سال ۸۵ (به عنوان نمونه) سؤال‌ها و گزینه‌های جامعه‌شناسی متضمن بیشتر معیارهای قواعد سؤال نویسی بوده‌اند. با این وجود، چند قاعده، به درستی و با دقت، مدنظر قرار نگرفته است. اول، جای خالی در انتهای سؤال قرار نگرفته است (سؤال ۱۵۷ و سؤال ۱۷۵) (۲۹)، دوم، درخصوص جلب نظر آزمون‌شوندگان بی اطلاع نسبت به گزینه‌های انحرافی (یاهمان نادرست) دقت لازم صورت نمی‌گیرد (سؤال ۱۶۷، باید سه مورد از جامعه‌شناسان سیاسی باشند که سیاست نزد آنان تابع اقتصاد نیست، نه اینکه اساساً جامعه‌شناس سیاسی هم نباشند: مانند جان لاک). (۳۰) در سؤال ۱۵۶، ۲ پاسخ غلط، هم معنی‌اند: گروه‌های فشار، گروه‌های ذی نفوذ). (۳۱)

و- بررسی کلی آزمون سال ۱۳۸۶ (۳۲)

محورها و مضامین اصلی ۳۰ سؤال آزمون جامعه‌شناسی سیاسی ۸۶ به این صورت قابل تقسیم‌بندی است. ۲۱ سؤال در مورد نظریه پردازان و ۹ سؤال درخصوص مفاهیم و موضوعات. بنابراین، همچنان دانستن اطلاعاتی در خصوص نظریه پردازان در اولویت نخست طراحان سؤالات این ماده امتحانی قرار دارد. در نتیجه، همان روندهای پیشین تقریباً تکرار شده است. در آزمون سال ۸۶، سؤالات دقیقاً یا تقریباً تکراری دارای سطح نسبتاً بالایی است. در این میان، ۶ سؤال تکراری وجود دارد که دقیقاً در آزمون

سال‌های ۸۱ تا ۸۵ تکرار شده اند. (۳۳) ۴ سؤال تقریباً تکراری نیز، با مضامین بسیار نزدیک به هم، طرح شده‌اند. (۳۴) از این رو، از ۳۰ سؤال، ۱۰ سؤال یعنی ۳۳/۳ درصد تکراری‌اند. از نظر منابع آزمون، تقریباً همان روند آزمون‌های قبلی تکرار شده است، یعنی حدود ۲۰ سؤال از کتاب جامعه‌شناسی سیاسی (حسین بشیریه) طرح شده و سایر منابع به صورت فرعی مدنظر بوده‌اند. آزمون جامعه‌شناسی سیاسی سال ۸۶ از نظر اهداف آموزشی، بدین صورت می‌باشد: ۱۷ سؤال یعنی ۵۶/۶ درصد در حیطه شناختی دانش و ۱۳ سؤال یعنی ۴۳/۳ درصد در حیطه شناختی درک و فراگیری و مراحل بالاتر از آن. در مقایسه با آزمون‌های ۸۱ تا ۸۵، آزمون جامعه‌شناسی سیاسی سال ۸۶ همان روند را داشته است. از منظر قواعد سؤال‌نویسی، آزمون جامعه‌شناسی سیاسی سال ۸۶ چندان تفاوتی با آزمون‌های پیشین ندارد.

آزمون تحولات سیاسی و اجتماعی ایران

الف- محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی آزمون)

در آزمون تحولات سیاسی اجتماعی ایران، تمرکز سؤالات بر محورها و مضامین زیر قرار دارند.

جدول شماره ۱۸: محورها و مضامین اصلی مورد سؤال در آزمون تحولات سیاسی و اجتماعی ایران

بررسی سؤالات آزمون تحولات سیاسی اجتماعی ایران نشان می‌دهد تمرکز سؤالات عمدتاً بر پادشاهانی چون محمدرضا شاه و رضاشاه (هر کدام به ترتیب با ۲۰ و ۱۲ سؤال) و شخصیت‌هایی چون مصدق با ۹ سؤال می‌باشند. همچنین، از نقطه نظر مفهومی موضوعاتی چون مشروطه و انقلاب اسلامی (هر کدام با ۱۲ سؤال) و احزاب سیاسی (۹ سؤال) در اولویت مورد نظر طراحان سؤال بوده‌اند. در مورد سایر شخصیت‌ها و موضوعات نیز سؤالاتی به صورت محدود مطرح شده‌اند (افرادی چون قوام‌السلطنه و علی‌امینی و موضوعاتی مانند قیام ۱۵ خرداد، سفارت آمریکا و مجلس مؤسسان).

با توجه به سرفصل‌ها، منابع معتبر و نظرات مدرس (۳۵) این حوزه، می‌توان مهم‌ترین آسیب‌ها در این زمینه را به شرح زیر بیان کرد: اول، مسائل مربوط به نظریه‌ها و تئوری‌های تبیین‌کننده تحولات تاریخی اساساً مورد سؤال واقع

ردیف	موضوع	تعداد سؤالات	درصد
۱	محمدرضا شاه	۲۰	۱۳/۳
۲	رضاخان و رضاشاه	۱۲	۸
۳	مشروطه	۱۲	۸
۴	انقلاب اسلامی	۱۲	۸
۵	احزاب سیاسی	۱۰	۶/۶
۶	مصدق	۹	۶
۷	قوام‌السلطنه	۵	۳/۳
۸	اصلاحات ارضی	۴	۲/۶
۹	وضعیت ایران	۴	۲/۶
۱۰	متفقین و اشغال ایران	۳	۲
۱۱	قیام یازده خرداد	۳	۲
۱۲	کمیته دفاع ملی	۳	۲
۱۳	علی‌امینی	۳	۲
۱۴	سفارت آمریکا و گروگان‌گیری	۲	۱/۳
۱۵	مخالفت مراجع با رژیم شاه	۲	۱/۳
۱۶	دولت کودتا و سیدضیاء	۲	۱/۳
۱۷	مجلس مؤسسان	۲	۱/۳
۱۸	مجلس یازدهم	۲	۱/۳
۱۹	محمدعلی شاه و مشروطه	۲	۱/۳
۲۰	سید حسن مدرس و محمد تدین	۲	۱/۳
۲۱	سؤالات موردی	۲۵	۲۳/۳

نشده است. دوم، در خصوص افکار سیاسی ایرانیان چون جریان‌های فکری روشنفکری، مارکسیستی، ملی و اسلامی اساساً سؤالی طرح نشده است.

ب- سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری

چگونگی سؤالات تکراری در آزمون تحولات سیاسی اجتماعی ایران (۳۶) در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۹: سؤالات تکراری تحولات سیاسی و اجتماعی ایران

ردیف	نوع سؤالات	تعداد سؤالات	چگونگی	درصد
۱	دقیقاً تکراری	۱۸	۹سؤال، هر سؤال دو بار تکرار شده است.	
۲	تقریباً تکراری	۲	اسؤال، دو بار تکرار شده است	
	جمع	۲۰		۱۳/۳

در آزمون تحولات سیاسی و اجتماعی ایران ۲۰ سؤال دقیقاً و تقریباً تکراری وجود دارد؛ از این رو از مجموع ۱۵۰ سؤال، ۲۰ سؤال تکراری بوده که حدود ۱۳ درصد سؤالات را دربرمی‌گیرد.

ج- منابع آزمون

سؤالات تحولات سیاسی اجتماعی ایران از منابع زیر گزینش شده است.

جدول شماره ۲۰: منابع تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی ایران

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	تعداد سؤالات	درصد
۱	تاریخ سیاسی معاصر ایران	جلال‌الدین مدنی	۳۹	۲۶
۲	مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی	صادق زیباکلام	۱۹	۱۲/۶
۳	اقتصاد سیاسی ایران	همایون کاتوزیان	۱۵	۱۰
۴	روابط خارجی ایران	علیرضا ازغندی	۱۳	۸/۶
۵	تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران	علیرضا ازغندی	۱۲	۸
۶	سنت و مدرنیته	صادق زیباکلام	۴	۲/۶
۷	ناکارآمدی نخبگان سیاسی ایران بین دو انقلاب	علیرضا ازغندی	۲	۱/۳
۸	اندیشه سیاسی در اسلام معاصر	حمید عنایت	۱	۰/۶
۹	مقاومت شکننده	جان فوران	۱	۰/۶
۱۰	شیر و عقاب	جیمز بیل	۱	۰/۶
۱	روابط خارجی ایران	حمید احمدی	۱	۰/۶
۱۲	ما چگونه ما شدیم	صادق زیباکلام	۱	۰/۶

۰/۶	۱	حسین بشیریه	جامعه‌شناسی سیاسی	۱۳
۰/۶	۱	پرواند آبراهامیان	ایران بین دو انقلاب	۱۴
۰/۶	۱	-----	قانون اساسی	۱۵
۲۴	۳۶	-----	نامشخص	۱۶

داده‌های جدول منابع، بیانگر آن است که منابع اصلی این آزمون عبارتند از: تاریخ سیاسی معاصر ایران (جلال الدین مدنی)، مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی (صادق زیبا کلام)، تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی ایران (علیرضا ازغندی)، اقتصاد سیاسی ایران (همایون کاتوزیان)، روابط خارجی ایران (علیرضا ازغندی) و سنت و مدرنیته (صادق زیباکلام). این آزمون از نظر تعداد منابع اصلی تاحدودی قابل قبول به نظر می‌رسد. اما نکته قابل ذکر این است که از منابع تحلیلی و دارای پشتوانه نظری مناسب چون اقتصاد سیاسی ایران (کاتوزیان)، ایران بین دو انقلاب (آبراهامیان) و مقاومت شکننده (جان فوران) سؤالات بسیار محدودی طرح شده است.

د- حیطه‌های شناختی مورد سنجش

جدول زیر چگونگی حیطه‌های شناختی را در این آزمون نشان می‌دهد.

جدول شماره ۲۱: حیطه شناختی آزمون تحولات سیاسی اجتماعی

ردیف	نوع حیطه شناختی	تعداد سؤالات	درصد
۱	دانش	۴۸	۳۲
۲	فراگیری و درک و ...	۱۰۲	۶۸

سؤالات طراحی شده در این آزمون بیانگر آن است که از ۱۵۰ سؤال، ۱۰۲ سؤال یعنی ۶۸ درصد دارای جهت گیری سنجش حیطه شناختی فراتر از دانش می باشند؛ به دیگر سخن، سؤالات عمدتاً تحلیلی اند. در این میان تنها ۴۸ سؤال یعنی ۳۲ درصد به حیطه شناختی دانش اولیه و جزئی تعلق دارند.

ح- قواعد سؤال نویسی

تنها نکته قابل ذکر این است که در آزمون سال ۸۵ (به‌عنوان نمونه) از منظر قواعد سؤال نویسی، این قاعده که هر سؤال یک موضوع مهم را اندازه گیرد رعایت نشده است (سؤال ۱۱، از آخرین مجالس قانون گذاری در ۳ دوره متفاوت احمدشاه، رضاشاه و محمدرضاشاه پرسش نموده است) (۳۷). سایر قواعد تا حدود زیادی رعایت شده است.

و- بررسی کلی آزمون تحولات سیاسی و اجتماعی ایران سال ۱۳۸۶

سؤالات آزمون ۸۶، از نظر محتوا و مضامین، همان سبک و سیاق آزمون‌های قبلی را دارد؛ به گونه‌ای که ۹ سؤال در مورد محمدرضاشاه، ۶ سؤال در خصوص رضاشاه، ۵ سؤال در خصوص جمهوری اسلامی ایران، ۳ سؤال در مورد مشروطه و نیز سؤالاتی در خصوص مجالس ایران، احزاب سیاسی، اصلاحات ارضی و شخصیت‌های سیاسی مطرح در تاریخ معاصر ایران (چون قوام‌السلطنه، فروغی و ...) را شامل می‌شود. تحول عمده محتوایی مربوط به طرح سؤالاتی در خصوص «دوره جمهوری اسلامی» است (طرح ۷ سؤال جدید در این زمینه).

سؤالات این آزمون از لحاظ دقیقاً و تقریباً تکراری بودن به شرح زیر است: ۴ سؤال تکراری از آزمون‌های سال قبل در آزمون تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران ۸۶ عیناً تکرار شده‌اند. (۳۸) به علاوه ۲ سؤال تقریباً تکراری که دارای مضامین و پاسخ بسیار نزدیک با آزمون‌های قبلی هستند، طرح شده است. (۳۹) جالب است که ۲ سؤال بسیار نزدیک به هم در خصوص مجلس مؤسسان در آزمون ۸۶ طرح شده است (به پیشنهاد چه کسی و توسط کدام یک از مجالس، احمدشاه از سلطنت خلع و رضاخان به عنوان شاه جدید انتخاب شد؟) (۴۰) انتقال سلطنت از قاجاریه به پهلوی از تصمیمات کدام یک از مجالس بود؟ (۴۱)

از نقطه نظر منابع آزمون، به نظر می‌رسد سؤالات مربوط به دوره مشروطه، انقلاب اسلامی، محمدرضاشاه، رضاشاه و ... از همان منابع آزمون‌های پیشین طرح شده‌اند؛ ولی سؤالات مربوط به دوره جمهوری اسلامی ایران از منابع جدید (اما نامشخص) طرح شده‌اند. هنگامی که سؤالات آزمون تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی ایران سال ۸۶ با معیار اهداف آموزشی مورد بررسی قرار می‌گیرد، نتیجه بررسی بیانگر آن است که ۲۳ سؤال یعنی ۷۶/۶ درصد مربوط به حیطه شناختی دانش و ۷ سؤال یعنی ۳۰/۳ درصد مربوط به فراگیری و درک و بالاتر از آن می‌باشند. از این رو، این آزمون در مقایسه با آزمون‌های پیشین تحولات سیاسی اجتماعی ایران تا حدودی افت کرده است.

آزمون اندیشه سیاسی در غرب

الف- محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی آزمون)

در آزمون اندیشه‌های سیاسی غرب، عمدتاً محورهای مضامین زیر مورد سؤال قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۲۲: محورهای اصلی آزمون اندیشه سیاسی غرب

بنابرادهای موجود در جدول فوق، اندیشمندان و متفکران زیادی مورد سؤال واقع شده‌اند که افلاطون و ماکیاولی هر یک با ۶ سؤال در صدر قرار دارند و ارسطو، روسو، آکوئیناس و هگل (هر کدام با ۴ سؤال) در اولویت بعدی قرار گرفته‌اند. به علاوه، متفکران زیادی هستند که در مورد آنها تعداد ۳ یا ۲ سؤال مطرح شده است. با توجه به سرفصل‌ها، منابع معتبر و اظهار نظر مدرس (۴۲) در این حوزه، می‌توان نکات زیر را برشمرد. نخست، برخی از موضوعات اصلی مطرح شده در سرفصل‌ها مورد توجه قرار گرفته و سؤالات دربرگیرنده آنهاست. دوم، برخی از متفکران و مکاتب پیش از سقراط و نیز سوفیست‌ها اساساً مورد سؤال واقع نشده‌اند. سوم، اندیشه‌های رومی مانند سیسرون و سنکا نیز جایگاهی در سؤالات ندارند. چهارم، آرا و افکار سده سیزده تا عصر ماکیاولی چون آرای دانتی، ویلیام اوکامی و .... اهمیت لازم

ردیف	موضوع	تعداد سؤالات	درصد
۱	افلاطون	۷	۹/۳
۲	ماکیاولی	۶	۸
۳	ارسطو	۵	۶/۶
۴	هائیز	۴	۵/۳
۵	روسو	۴	۵/۳
۶	سنت‌توماس آکوئیناس	۴	۵/۳
۷	هگل	۴	۵/۳
۸	سنت‌آگوستین	۳	۴
۹	فردریش هایک	۳	۴
۱۰	لنین	۳	۴
۱۱	جان لاک	۲	۲/۶
۱۲	آیزارلین	۲	۲/۶
۱۳	ژوزف شومپتر	۲	۲/۶
۱۴	محافظه کاران	۲	۲/۶
۱۵	انارشیزم	۲	۲/۶
۱۶	سؤالات موردی براساس نظریه پردازان	۱۲	۱۶
۱۷	سؤالات موردی	۱۲	۱۶

را نزد طراحان نداشته است. پنجم، اساساً پرسش در خصوص اندیشه‌های قرن ۱۹ و ۲۰ محدود بوده و غالب جریان‌های فکری این دوره مورد غفلت واقع شده است.

۲) سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری

سؤالات تکراری در آزمون اندیشه سیاسی غرب (۴۳) به شرح زیر است.

جدول شماره ۲۳: سؤالات تکراری آزمون اندیشه سیاسی غرب

ردیف	نوع سؤالات	تعداد سؤالات	چگونگی	درصد
۱	دقیقاً تکراری	۴	دو سؤال، هر یک دوبار تکرار شده است.	
۲	تقریباً تکراری	۳	سه سؤال، تقریباً به هم نزدیک تکرار شده‌اند	
	جمع	۷		۹/۳

۷ سؤال دقیقاً یا تقریباً تکراری در سؤالات آزمون اندیشه سیاسی در غرب وجود دارد که در مقایسه با کل سؤالات این آزمون (۷۵ سؤال)، حدود ده درصد آن را شامل می‌شود.

ج- منابع آزمون

سؤالات این آزمون از منابع زیر گزینش شده‌اند.

جدول شماره ۲۴: منابع آزمون اندیشه سیاسی غرب

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	تعداد سؤالات	درصد
۱	تاریخ فلسفه سیاسی غرب (ج ۱ و ۲)	عبدالرحمن عالم	۲۹	۳۸/۶
۲	تاریخ اندیشه سیاسی در غرب	ابوالقاسم طاهری	۱۰	۱۳/۳
۳	تاریخ اندیشه سیاسی قرن بیستم	حسین بشیریه	۸	۱۰/۸
۴	بنیاد فلسفه سیاسی در غرب	حمید عنایت	۵	۶/۶
۵	اندیشه سیاسی غرب در قرن بیستم	ملک یحیی صلاحی	۵	۶/۶
۶	تاریخ اندیشه‌های سیاسی در قرن بیستم	حاتم قادری	۲	۲/۶
۷	جزوه اندیشه سیاسی در قرن بیستم	جهانگیر معینی	۱	۱/۳
۸	نقد و بررسی آثار بزرگان سده بیستم	عبدالرحمن عالم	۱	۱/۳
۹	سیاست به مثابه علم	ملک یحیی صلاحی	۱	۱/۳
۱۰	نامشخص	-----	۶	۸

داده‌های مندرج در جدول فوق نشان می‌دهد کتاب تاریخ فلسفه سیاسی غرب (عبدالرحمن عالم)، تاریخ اندیشه سیاسی در غرب (ابوالقاسم طاهری)، اندیشه سیاسی قرن بیستم (حسین بشیریه)، سیری در نظریه‌های جدید در علوم سیاسی (حسین بشیریه)، بنیادهای فلسفه سیاسی در غرب (حمید عنایت) و اندیشه سیاسی غرب در قرن بیستم (ملک‌یحیی صلاحی) از جمله منابع اصلی و مآخذ سؤالات می‌باشند. با این وجود، حدود ۴۰ درصد سؤالات از کتاب تاریخ فلسفه سیاسی غرب (عبدالرحمن عالم) طرح شده است.

د- حیطه‌های شناختی مورد سنجش

هنگامی که سؤالات آزمون اندیشه‌های سیاسی غرب با معیار اهداف آموزشی مورد سنجش، بررسی می‌شود نحوه طراحی سؤالات به شرح زیر است.

جدول شماره ۲۵: حیطه‌های شناختی آزمون اندیشه سیاسی غرب

ردیف	نوع حیطه شناختی	تعداد سؤالات	درصد
۱	دانش	۴۴	۵۹/۴
۲	فراگیری و درک و ...	۳۰	۴۰/۵

داده‌های جدول فوق بیانگر آن است که ۴۴ سؤال برای اندازه‌گیری دانش اصطلاحات، افراد و امور جزئی طراحی شده‌اند (یعنی حدود ۶۰ درصد) و ۳۰ سؤال هم قصد ارزیابی میزان فراگیری و درک و مراحل بالاتر اهداف آموزشی شرکت‌کنندگان را داشته است (یعنی حدود ۴۰ درصد). در ارزیابی سؤالات با هدف سنجش اهداف آموزشی این نکته را می‌توان بیان کرد که سؤالات نسبتاً زیادی (حدود ۶۰ درصد) صرفاً به دانش امور جزئی اختصاص یافته‌اند که شرکت‌کنندگان با قوه حافظه خود می‌توانند بدان‌ها پاسخ گویند؛ درحالی‌که بقیه سؤالات از سطح تحلیلی بالاتری برخوردار بوده و آزمون‌شونده باید با تکیه بر قوه استنباط و استنتاج پاسخ دهد. ضرورت دارد سؤالات از نوع دوم بیشتر مدنظر قرار گیرد.

ح- قواعد سؤال‌نویسی

سؤالات آزمون ۸۵ اندیشه سیاسی غرب (به‌عنوان نمونه) حاوی بیشتر قواعد سؤال‌نویسی است و از این منظر، مشکل جدی ندارد.

و- بررسی کلی آزمون اندیشه سیاسی غرب ۱۳۸۶ (۴۴)

در این آزمون، ۱۰ سؤال به اندیشمندان و متفکران اختصاص یافته که تا حدودی متفاوت از افراد و اشخاص در آزمون‌های قبلی است (افرادى چون توماس مور، آگوست کنت، سنت‌امبروز و مارتین‌لوتر مورد سؤال واقع شده‌اند). بقیه سؤالات در خصوص مکاتب و ایدئولوژی‌هایی چون فاشیسم، راست نو، پراگماتیسم و محافظه‌کاری می‌باشد.

از نظر سؤالات تکراری، یک سؤال در خصوص نوع حکومت دولت شهرهای یونانی عیناً تکرار شده است (۴۵) و یک سؤال هم در مورد ارسطو (طبقه متوسط) تقریباً به مضامین قبلی نزدیک است. (۴۶)

منابع آزمون ۸۶، همانند آزمون‌های قبلی، عمدتاً از کتاب تاریخ فلسفه سیاسی غرب (عبدالرحمن عالم)، تاریخ اندیشه سیاسی غرب (ابوقاسم طاهری) و اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم (حاتم قادری) می‌باشد.

این آزمون از نظر حیطه‌های شناختی مورد سؤال به صورت زیر بوده است: ۱۰ سؤال مربوط به حیطه شناختی دانش و ۵ سؤال مربوط به حیطه‌های شناختی فراتر از دانش جزئی و ویژه. این روند تقریباً تکرار روند آزمون‌های قبلی است.

آزمون اندیشه سیاسی در اسلام

الف- محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی آزمون)

سؤالات آزمون اندیشه سیاسی در اسلام عمدتاً بر محورها و مضامین جدول شماره ۲۶ تمرکز دارند.

جدول شماره ۲۶: محوره‌های اصلی آزمون اندیشه سیاسی غرب

ردیف	موضوع	تعداد سؤالات	درصد
۱	اندیشه سیاسی اهل سنت	۱۰	۱۳/۳
۲	اندیشه سیاسی شیعه	۷	۹/۳
۳	امام خمینی	۶	۸
۴	فارابی	۴	۵/۳
۵	امام محمد غزالی	۴	۵/۳
۶	ابوالاعلی مودودی	۳	۴
۷	ابن سینا	۳	۴
۸	نائینی	۳	۴
۹	ابن تیمیه	۲	۲/۶

۲/۶	۲	صدر، شمس‌الدین	۱۰
۲/۶	۲	ماوردی	۱۱
۲/۶	۲	خواجه نظام‌الملک	۱۲
۲/۶	۲	ابن‌رشد	۱۳
۲/۶	۲	ابن‌خلدون	۱۴
۲/۶	۲	ملاصدرا	۱۵
۲/۶	۲	رشیدرضا	۱۶
۲/۶	۲	علی‌عبدالرزاق	۱۷
۱۳/۳	۱۰	سؤالات موردی بر اساس نظریه‌پردازان	۱۸
۲۱/۳	۸	سؤالات موردی	۱۹

بررسی محورها و مضامین آزمون اندیشه سیاسی در اسلام بیانگر آن است که ۲۰ سؤال در خصوص اندیشمندان و متفکران معاصر (امام‌خمينی، ابوالاعلی مودودی، نائینی، صدر و شمس‌الدین، ملاصدرا، رشیدرضا و علی‌عبدالرزاق) و ۲۱ سؤال درباره متفکران قدیم (فارابی، غزالی، ابن‌سینا، ابن‌تیمیه، ماوردی، خواجه نظام‌الملک، ابن‌رشد و ابن‌خلدون) مطرح شده اند؛ درحالی‌که ۱۰ سؤال به اندیشه سیاسی اهل سنت و ۷ سؤال هم به اندیشه سیاسی شیعه اختصاص یافته است. ۱۰ سؤال موردی نیز در خصوص نظریه‌پردازان وجود دارد.

با توجه سرفصل‌ها، منابع معتبر و اظهار نظر مدرس (۴۷) این حوزه، اولاً سؤالات با تمرکز و تأکید بر افراد و اشخاص (یعنی نظریه‌پردازان) زیاد است. بهتر است سؤالات به سمت جریان‌های غالب فکری سوق داده شود. ثانیاً، اندیشه سیاسی قدیم عمدتاً مورد سؤال واقع می‌شود و توجه به بحث مدرنیته و اثرات آن بر اندیشه سیاسی معاصر غفلت می‌شود. ثالثاً، سؤال‌های معطوف به تفکرات لیبرالیسم اسلامی، سوسیالیسم اسلامی، بومی‌گرایی هویتی، دموکراسی اسلامی، رادیکالیسم، بنیادگرایی و ... چندان مدنظر طراحان سؤال قرار نمی‌گیرد.

ب- سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری

سؤالات تکراری آزمون اندیشه‌های سیاسی در اسلام (۴۸) به شرح زیر می‌باشد.

جدول شماره ۲۷: سؤالات تکراری آزمون اندیشه سیاسی در اسلام

ردیف	نوع سؤالات	تعداد سؤالات	چگونگی	درصد
۱	دقیقاً تکراری	۶	سه سؤال، هر یک دوبار تکرار شده است.	
۲	تقریباً تکراری	۶	سه سؤال نزدیک به هم، هر کدام دو بار تکرار شده‌اند.	
	جمع	۱۲		۱۶

در آزمون اندیشه‌های سیاسی در اسلام ۱۲ سؤال دقیقاً یا تقریباً تکراری وجود دارد؛ یعنی ۱۶ درصد از کل ۷۵ سؤال تکراری است.

ج- منابع آزمون

سؤالات این آزمون از منابع زیر گزینش شده‌اند:

جدول شماره ۲۸: منابع آزمون اندیشه سیاسی در اسلام

۱	اندیشه‌های سیاسی در اسلام و ایران	حاتم قادری	۳۵	۴۶/۶
۲	نظام سیاسی و دولت در اسلام	داوود فیرحی	۱۳	۱۷/۳
۳	قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام	داوود فیرحی	۱۲	۱۶
۴	زوال اندیشه‌های سیاسی در ایران	سید جواد طباطبایی	۱	۱/۳
۵	ولایت فقیه	امام خمینی	۱	۱/۳
۶	بنیاد فلسفه سیاسی در غرب	حمید عنایت	۱	۱/۳
۷	جزوه ی کلاسی	فیرحی	۱	۱/۳
۸	نامشخص	-----	۱۲	۱۶

بنابر اطلاعات موجود در جدول فوق، ۳ کتاب اندیشه‌های سیاسی در اسلام و ایران (حاتم قادری)، نظام سیاسی دولت در اسلام (داوود فیرحی)، و قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام (داوود فیرحی) از منابع اصلی این آزمون هستند. به نظر می‌رسد یکی از دلایل بی‌توجهی به جریان‌های فکری جدید در اندیشه سیاسی در اسلام، انتخاب کتاب اندیشه‌های سیاسی در اسلام و ایران به‌عنوان مآخذ حدود ۵۰ درصد سؤالات می‌باشد؛ چراکه در این کتاب، عمده مباحث بر اساس افکار و آرای اندیشمندان و متفکران ارائه می‌شود. در حالی که در کتابی مانند اندیشه سیاسی اسلام معاصر (حمید عنایت) عمدتاً جریان‌های فکری چون ناسیونالیسم و سوسیالیسم در

اندیشه‌های اسلامی بررسی می‌شود. بنابراین، از آسیب‌های جدی در این زمینه، مأخذ قرارگرفتن برخی منابع تا حدودی توصیفی است.

د-حیطه‌های شناختی مورد سنجش

سؤالات آزمون اندیشه‌های سیاسی در اسلام نشان می‌دهد هدف طراحان از سنجش اهداف آموزشی مورد نظر در سؤالات، به صورت زیر بوده است:

جدول شماره ۲۹: حیطه شناختی آزمون اندیشه سیاسی در اسلام

ردیف	نوع حیطه شناختی	تعداد سؤالات	درصد
۱	دانش	۴۰	۵۳/۳
۲	فراگیری و درک و ...	۳۵	۴۶/۶

مقایسه دو نوع حیطه شناختی در آزمون فوق بیانگر آن است که سؤالات مربوط به دانش امور جزئی و ویژه بیشتر از سایر سطوح شناختی است. درحالی که حدود ۵۴ درصد سؤالات در صدد سنجش دانش ابتدایی و اولیه شرکت‌کنندگان در آزمون است، حدود ۴۶ درصد سؤالات به درک و فراگیری و... اختصاص یافته‌اند.

ح-قواعد سؤال‌نویسی

سؤالات آزمون ۸۵ اندیشه سیاسی اسلام (به‌عنوان نمونه) حاوی بیشتر قواعد سؤال‌نویسی است و از این منظر، مشکل جدی ندارد.

و- بررسی کلی آزمون اندیشه سیاسی اسلام ۱۳۸۶ (۴۹)

در آزمون ۸۶، همانند رویه آزمون‌های پیشین، ۱۱ سؤال از نظریه پردازان، یک سؤال در خصوص اندیشه سیاسی شیعه، یک سؤال در مورد اندیشه سیاسی اهل سنت و دو سؤال تاریخی مطرح شده است.

از نظر سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری، سه سؤال دقیقاً تکراری در خصوص نائینی (۵۰)، امام خمینی (۵۱) و ابن تیمیه (۵۲) مطرح شده است که این تعداد سؤال تکراری در مقایسه با ۱۵ سؤال این آزمون، ۲۰ درصد سؤالات را شامل می‌شود.

آزمون اندیشه سیاسی اسلام به لحاظ منابع، تکرار رویه قبلی است یعنی ۳ کتاب اندیشه سیاسی در اسلام و ایران (قادری)، قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام (فیرحی) و نظام سیاسی و دولت در اسلام (فیرحی) مأخذ اصلی سؤالات بوده‌اند.

حیطه شناختی مورد سؤال در این آزمون بدین شرح است: حیطه شناختی مربوط به دانش ۱۰ سؤال؛ حیطه شناختی فراتر از دانش ۵ سؤال.

مقایسه آزمون‌ها از نظر محورهای مورد بررسی در مقاله

در اینجا، مجموعه آزمون‌های هفت‌گانه کارشناسی ارشد علوم سیاسی از نظر روایی آزمون، سؤالات تکراری، منابع، حیطه‌های شناختی و موضوعات مشترک و مشابه با یکدیگر مقایسه می‌شوند تا میزان اعتبار آنها نسبت به هم سنجیده شود.

الف- مقایسه محورها و مضامین اصلی مورد سؤال (روایی) آزمون‌ها

اگر تنوع و تمرکز سؤالات آزمون‌های هفت‌گانه علوم سیاسی با یکدیگر مقایسه شوند، نتایج حاصله در جدول زیر آمده است.

جدول شماره ۳۰: مقایسه محورها و مضامین اصلی مورد سؤال آزمون‌ها

ردیف	آزمون	تعداد کل محورها	تعداد افراد و اشخاص (با سؤالات متعدد)	تعداد محورهای مفهومی	تعداد سؤالات موردی	تعداد افراد و اشخاص (با سؤالات موردی)
۱	مسائل سیاسی- اقتصادی جهان سوم	۲۵	۱۴	۹	۲۴	۲۳
۲	تحولات سیاسی و اجتماعی ایران	۲۱	۸	۱۲	۳۵	-
۳	مبانی علم سیاست	۲۱	۳	۱۹	۲۲	۲
۴	نظام سیاسی تطبیقی	۱۱	-	۱۰	۱۷	-
۵	جامعه‌شناسی سیاسی	۲۶	۱۳	۱۱	۲۳	۱۶
۶	اندیشه سیاسی در غرب	۱۷	۱۳	۲	۱۲	۱۲
۷	اندیشه سیاسی در اسلام	۲۰	۱۵	۳	۸	۱۰

مندرجات جدول فوق بیانگر آن است که آزمون‌های جهان سوم (با ۳۷ مورد)، جامعه‌شناسی سیاسی (با ۲۹ مورد)، اندیشه‌های سیاسی غرب (با ۲۵ مورد) و اندیشه‌های سیاسی اسلام (با ۲۵ مورد) تمرکز زیادی بر افراد و اشخاص دارند؛ در حالی که آزمون‌های مبانی علم سیاست (با ۱۹ مورد)، تحولات سیاسی اجتماعی ایران (با ۱۲ مورد)، جامعه‌شناسی سیاسی (با ۱۱ مورد) و نظام سیاسی تطبیقی (با ۱۰

مورد) بر محورهای مفهومی تمرکز دارند. در این میان، دو آزمون جهان سوم و جامعه‌شناسی سیاسی (هر یک به ترتیب با ۳۷ مورد و ۲۹ مورد) تمرکز بالایی بر افراد و اشخاص دارند، هر چند در آزمون جامعه‌شناسی سیاسی با طراحی ۱۱ مورد سؤال مفهومی، نوعی تعادل در طراحی سؤالات به وجود آمده است. البته، شاید در آزمون تاریخ اندیشه‌های سیاسی در اسلام و غرب، به دلیل ماهیت این حوزه، سؤالات عمدتاً بر افراد و اشخاص (اندیشمندان و متفکران) تمرکز داشته باشد؛ اما در طراحی سؤالات سایر آزمون‌ها، مناسب است موضوعات مفهومی به دلیل ارزش تحلیلی بالاتر، مبنای قرار گیرد.

در ضمن، از آنجا که تعداد سؤالات موردی بیانگر تنوع در طراحی سؤالات است، جهان سوم (با ۴۷ مورد)، جامعه‌شناسی سیاسی (با ۳۹ مورد) تحولات سیاسی اجتماعی ایران (با ۳۵ مورد) در صدر قرار دارند. آزمون‌های مبانی علم سیاست و اندیشه‌های سیاسی در غرب (هر یک با ۲۴ مورد)، اندیشه‌های سیاسی در اسلام (با ۱۸ مورد) و نظام سیاسی تطبیقی (با ۱۷ مورد) در مرتبه بعدی قرار دارند. از این رو، در آزمون‌های اخیر برای افزایش سؤالات موردی باید تجدید نظر صورت گیرد.

ب - مقایسه سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری آزمون‌ها

در این قسمت چگونگی سؤالات تکراری در آزمون‌های هفت‌گانه کارشناسی ارشد علوم سیاسی مطالعه می‌شود، جدول زیر چگونگی این موضوع را به نمایش می‌گذارد.

جدول شماره ۳۱: سؤالات تکراری آزمون‌ها

ردیف	آزمون	تعداد سؤالات دقیقاً تکراری	تعداد سؤالات تقریباً تکراری	جمع	درصد
۱	مسائل سیاسی - اقتصادی جهان سوم	۲۴	۱۸	۴۲	۲۸
۲	نظام سیاسی تطبیقی	۱۰	۲۳	۳۳	۲۶/۴
۳	جامعه‌شناسی سیاسی	۲۲	۹	۳۱	۲۰/۶
۴	مبانی علم سیاست	۱۲	۱۵	۲۷	۱۸
۵	اندیشه سیاسی در اسلام	۶	۶	۱۲	۱۶
۶	تحولات سیاسی و اجتماعی ایران	۱۸	۲	۲۰	۱۳/۳
۷	اندیشه سیاسی در غرب	۴	۳	۷	۹/۳

بررسی سؤالات تکراری در این آزمون‌ها نشان می‌دهد که آزمون‌های جهان سوم

با ۲۸ درصد، نظام سیاسی تطبیقی با ۲۶/۴ درصد و جامعه‌شناسی سیاسی با ۲۰/۶

درصد متضمن حجم نسبتاً بالایی از سؤالات تکراری‌اند. آزمون مبانی علم سیاست با ۱۸ درصد و آزمون اندیشه‌های سیاسی در اسلام با ۱۶ درصد در رتبه بعدی قرار دارند. از این رو، به جز آزمون اندیشه‌های سیاسی در غرب (با ۹/۳ درصد سؤالات تکراری) سایر آزمون‌ها سؤالات تکراری نسبتاً زیادی دارند. با توجه به این آمارها، ضروری است نهایت دقت به عمل آید تا سؤالات تکراری - مگر به صورت موردی و استثنایی - طراحی نشوند.

ج- مقایسه منابع آزمون‌ها

جدول مقایسه‌ای منابع آزمون‌ها به شرح زیر است.

جدول شماره ۳۲: منابع آزمون‌ها

ردیف	آزمون	دانش		فراتر از دانش	
		تعداد سؤالات	درصد	تعداد سؤالات	درصد
۱	مسائل سیاسی- اقتصادی جهان سوم	۸۰	۵۳/۳	۷۰	۴۶/۴
۲	تحولات سیاسی و اجتماعی ایران	۴۸	۳۲	۱۰۲	۶۸
۳	مبانی علم سیاست	۶۰	۴۰	۹۰	۶۰
۴	نظام سیاسی تطبیقی	۴۶	۳۶/۸	۷۹	۶۳/۲
۵	جامعه‌شناسی سیاسی	۸۰	۵۳/۳	۷۰	۴۶/۶
۶	اندیشه سیاسی در غرب	۴۴	۵۹/۴	۳۰	۴۰/۵
۷	اندیشه سیاسی در اسلام	۴۰	۵۳/۳	۳۵	۴۶/۶

با توجه به جدول فوق می‌توان گفت برخی آزمون‌ها منابع بسیار محدودی دارند (مبانی علم سیاست تنها یک منبع اصلی دارد)؛ منابع اصلی برخی آزمون‌ها دو مورد است (جهان سوم، نظام‌های سیاسی تطبیقی، جامعه‌شناسی سیاسی)؛ در حالی که آزمون‌های تحولات سیاسی اجتماعی ایران (با پنج منبع اصلی) و اندیشه‌های سیاسی در اسلام (با سه منبع اصلی) دارای منابع نسبتاً مناسب و قابل قبولی هستند. به نظر می‌رسد که باید در آزمون‌های دارای منابع واحد و محدود تجدیدنظر صورت گیرد تا از این نظر قابل قبول تلقی شوند.

د- مقایسه حیطه‌های شناختی مورد سنجش آزمون‌ها

جدول زیر نشان دهنده چگونگی نتایج مقایسه حیطه‌های شناختی با یکدیگر است.

جدول شماره ۳۳: حیطه‌های شناختی مورد سنجش آزمون‌ها

مفاد جدول فوق نشان می‌دهد آزمون‌های جهان سوم، جامعه‌شناسی سیاسی، اندیشه‌های سیاسی در غرب و اندیشه‌های سیاسی در اسلام عمدتاً سؤالاتی را دربردارند

ردیف	آزمون	تعداد منابع اصلی	تعداد منابع فرعی
۱	مسائل سیاسی - اقتصادی جهان سوم	۲	۱۱
۲	تحولات سیاسی و اجتماعی ایران	۵	۱۰
۳	مبانی علم سیاست	۱	۸
۴	نظام سیاسی تطبیقی	۲	۵
۵	جامعه‌شناسی سیاسی	۲	۱۶
۶	اندیشه سیاسی در غرب	۲	۸
۷	اندیشه سیاسی در اسلام	۳	۴

که تنها حیطه شناختی دانش جزئی و ویژه را می‌سنجند؛ در مقابل، سؤالات آزمون‌های تحولات سیاسی اجتماعی ایران، مبانی علم سیاست و نظام سیاسی تطبیقی به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که عمدتاً درصدد سنجش حیطه‌های شناختی فراتر از دانش می‌باشند. بنابراین، تجدید نظر در طراحی سؤالات گروه نخست ضروری به‌نظر می‌رسد.

ح- مقایسه موضوعات مشترک و مشابه آزمون‌ها

هنگامی که موضوعات مشترک و مشابه آزمون‌های هفت‌گانه کارشناسی ارشد علوم سیاسی مورد مقایسه قرار می‌گیرند، جدول زیر بیانگر چگونگی این موضوع می‌باشد.

جدول شماره ۳۴: موضوعات مشترک و مشابه آزمون‌ها

ردیف	موضوع	آزمون		
۱	احزاب سیاسی	نظام سیاسی تطبیقی	جامعه‌شناسی سیاسی	تحولات سیاسی اجتماعی ایران
		۱۱ سؤال	۱۱ سؤال	۱۰ سؤال
۲	ماکس وبر	جامعه‌شناسی سیاسی	جهان سوم	مبانی علم سیاست
		۱۵ سؤال	۳ سؤال	۲ سؤال
۳	فرهنگ سیاسی	نظام سیاسی تطبیقی	مبانی علم سیاست	جامعه‌شناسی سیاسی
		۹ سؤال	۴ سؤال	۲ سؤال
۴	پارسونز	جامعه‌شناسی سیاسی	جهان سوم	نظام سیاسی تطبیقی
		۵ سؤال	۴ سؤال	۲ سؤال
۵	کثرت‌گرایی (پلورالیسم)	جامعه‌شناسی سیاسی	نظام سیاسی تطبیقی	مبانی علم سیاست

۶	آلموند و همکاران	۶ سؤال	۴ سؤال	۲ سؤال
		جهان سوم	نظام سیاسی تطبیقی	جامعه‌شناسی سیاسی
۷	مارکس و مارکسیسم	۳ سؤال	۳ سؤال	۲ سؤال
		جامعه‌شناسی سیاسی	جهان سوم	
۸	مطالعات توسعه و نوسازی	۱۶ سؤال	۳ سؤال	
		نظام سیاسی تطبیقی	جهان سوم	
۹	کورپوراتیزم	۲۰ سؤال	۴ سؤال	
		نظام سیاسی تطبیقی	جامعه‌شناسی سیاسی	
۱۰	فاشیسم	۴ سؤال	۲ سؤال	
		جامعه‌شناسی سیاسی	مبانی علم سیاست	
۱۱	ارسطو	۵ سؤال	۳ سؤال	
		اندیشه سیاسی غرب	مبانی علم سیاست	
۱۲	هانتینگتون	۵ سؤال	۳ سؤال	
		جهان سوم	نظام سیاسی تطبیقی	
۱۳	دیوید ایستون	۳ سؤال	۳ سؤال	
		نظام سیاسی تطبیقی	مبانی علم سیاست	
۱۴	نظام سیاسی (نظام ریاستی)	۲ سؤال	۱ سؤال	
		مبانی علم سیاست	جامعه‌شناسی سیاسی	
۱۵	گروه‌ها (گروه‌های ذی‌نقوذ)	۸ سؤال	۲ سؤال	
		نظام سیاسی تطبیقی	مبانی علم سیاست	
۱۶	هارولد لاسول	۷ سؤال	۵ سؤال	
		مبانی علم سیاست	نظام سیاسی تطبیقی	
		۱ سؤال	۱ سؤال	

با دقت در سؤالات مطرح شده با موضوعات مشترک و مشابه در می‌یابیم سؤالات نزدیک به هم زیادی در این زمینه وجود دارد. از این رو، ضرورت دارد در طراحی سؤالات آزمون

کارشناسی ارشد علوم سیاسی در آینده، این نکته مدنظر طراحان و گروه بررسی کننده این سؤالات آزمون های ارشد قرار گیرد که چه آزمون هایی دارای موضوعات مشترک هستند و سؤالات آنها چه شباهت ها و تفاوت هایی با هم دارند.

نتایج و پیشنهادات

الف- نتایج: یافته های پژوهش، به اختصار، به شرح زیر می باشد.

۱- بیشتر آزمون ها از روایی محتوایی مناسبی برخوردار نبوده؛ یعنی سؤالات آزمون به گونه ای طراحی نمی شوند که بیشتر مضامین و محورهای اصلی موضوع آزمون را دربرگیرد.

۲- تقریباً در تمامی آزمون ها، سؤالات تکراری زیادی مطرح می شود که این امر از نظر آزمون سازی چندان پذیرفته نیست.

۳- برخی از آزمون ها دارای یک منبع بوده؛ اما بیشتر آنها از منابع قابل قبولی برخوردارند. با این وجود، انتخاب برخی جزوه های کلاسی به عنوان مأخذ سؤالات و نیز شفاف نبودن منابع آزمون از ضعف های جدی آنها محسوب می شود.

۴- بیشتر آزمون ها درصدد سنجش حیطه شناختی دانش هستند، در حالی که شایسته است سؤالات بیشتر معطوف به سنجش حیطه شناختی فراتر از دانش اولیه و جزئی باشند.

۵- آزمون ها عمدتاً از نظر قواعد سؤال نویسی مشکل جدی ندارند.

ب- پیشنهادات: پیشنهادات زیر برای رفع اشکالات و ایرادات اصلی ارائه می شود.

۱- اعلان رسمی منابع آزمون ارشد از سوی مراجع ذیصلاح: پیشنهاد می شود انجمن علوم سیاسی ایران، هر ساله نمایندگانی را به صورت تصادفی از دانشگاه های دولتی دارای رشته علوم سیاسی، برای اعلان رسمی منابع آزمون به سازمان سنجش آموزش کشور، معرفی نماید. و آنها پس از بحث و بررسی لازم، منابع آزمون را بعد از اعلان نتایج آزمون سال قبل، به سازمان سنجش ارائه دهند تا در اختیار داوطلبان قرار گیرد.

۲- بررسی سؤالات طراحی شده برای آزمون ارشد توسط کمیته تخصصی: پیشنهاد می شود انجمن علوم سیاسی ایران به صورت تصادفی هر ساله نمایندگانی را از دانشگاه های دولتی دارای رشته علوم سیاسی، برای بررسی تخصصی سؤالات انتخاب نماید و به سازمان سنجش معرفی کند. این انتخاب باید براساس «مواد آزمون ها»

صورت گیرد. آنها سؤالات آزمون را با توجه به نتایج این پژوهش طراحی، ارزیابی و اصلاح می‌کنند.

۳- استفاده از متخصصان روان‌سنجی برای بهبود کیفیت سؤالات.

۴- تجزیه و تحلیل نتایج هر ساله آزمون برای سنجش میزان استاندارد بودن آنها.

۵- استفاده از نتایج و یافته‌های پژوهش حاضر برای رفع مهم‌ترین آسیب‌های شناسایی شده در آزمون‌ها.

پی‌نوشت‌ها

۱. عزت‌الله نادری و مریم سیف نراقی، سنجش و اندازه‌گیری و بنیادهای تحلیلی ابزارهای آن در علوم تربیتی و روان‌شناسی، تهران، انتشارات معین، ۱۳۷۱، صص ۳۶-۳۷
۲. علی اکبر سیف، روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، تهران، نشر دوران، ۱۳۸۰، ص ۲۰۵.
۳. نادری و سیف نراقی، پیشین، ص ۴۶.
۴. همان، مدرک، ص ۶۳-۴۷.
۵. سیف، پیشین، ص ۲۲۶.
۶. همان مدرک، صص ۳۸۱-۳۸۰.
۷. نادری، سیف نراقی، پیشین، صص ۱۱۹-۱۲۲.
۸. (به کوشش) سید داوود آقایی، مجموعه سوال های آزمون کارشناسی ارشد علوم سیاسی، تهران، انتشارات نسل نیکان، ۱۳۵۸
۹. اظهار نظر دکتر حسین جمالی (مؤلف مقاله حاضر)، با ده سال سابقه تدریس در این حوزه.
۱۰. سؤالات دقیقاً و تقریباً تکراری در این آزمون، به صورت جداگانه در بخش ضمیمه مقاله حاضر آمده است.
۱۱. آقایی، پیشین، ص ۵۳۶.
۱۲. همان.
۱۳. همان، ص ۵۳۴.
۱۴. سازمان سنجش آموزش کشور، آزمون ورودی دوره های کارشناسی ارشد ناپیوسته داخل، سال ۱۳۸۶، مجموعه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، صص ۲-۳.
۱۵. همان، سؤالات ۱۸۳، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۱، ۱۹۵، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۷، ۲۰۹، صص ۲-۳.
۱۶. اظهار نظر دکتر علی کریمی، استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه مازندران با پنج سال سابقه تدریس در این حوزه.

۱۷. سوالات دقیقاً و تقریباً تکراری در این آزمون به صورت جداگانه، در بخش ضمیمه مقاله حاضر آمده است.
۱۸. آقای، پیشین، ص ۵۴۳
۱۹. سازمان سنجش آموزش کشور، پیشین، صص ۵ - ۴.
۲۰. همان، سوال ۳۱ (مبانی علم سیاست)، ص ۵ و سوال ۲۵ (نظام سیاسی تطبیقی)، ص ۴
۲۱. همان، سوال ۱۹۵ (جهان سوم)، ص ۳؛ و سوال ۲۳۹ (نظام سیاسی تطبیقی)، ص ۴.
۲۲. اظهار نظر دکتر حسین جمالی (مؤلف مقاله حاضر) با ده سال سابقه تدریس در این حوزه.
۲۳. سوالات دقیقاً و تقریباً تکراری در این آزمون، به صورت جداگانه در بخش ضمیمه مقاله حاضر آمده است.
۲۴. سازمان سنجش آموزش کشور، پیشین، ص ۶-۵
۲۵. همان، سوال ۳۱ (مبانی علم سیاست)، ص ۵ و سوال ۲۱۵ (نظام سیاسی تطبیقی)، ص ۴.
۲۶. همان، سوال ۴۴ (مبانی علم سیاست)، ص ۵ و سوال ۱۹۰ (جهان سوم)، ص ۲.
۲۷. اظهار نظر دکتر علی کریمی، استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه مازندران، با پنج سال سابقه تدریس در این حوزه.
۲۸. سوالات دقیقاً و تقریباً تکراری در این آزمون به صورت جداگانه، در بخش ضمیمه مقاله حاضر آمده است.
۲۹. آقای، پیشین، ص ۵۴۵ و ص ۵۴۶.
۳۰. همان، ص ۵۴۶.
۳۱. همان، ص ۵۴۵
۳۲. سازمان سنجش آموزش کشور، پیشین، صص ۷-۸
۳۳. سوالات در مورد پاره تو، مکتب الیتسم (نخبه گرایی)، کرن هوزر، پارسونز، مارکس، ادواردز شیلز.
۳۴. سوالات در مورد آلموند و پاول، گرامشی، کارویژه احزاب، مانهایم.
۳۵. اظهار نظر دکتر مهدی رهبری، استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه مازندران، با پنج سال سابقه تدریس در این حوزه.
۳۶. سوالات دقیقاً و تقریباً تکراری در این آزمون، به صورت جداگانه در بخش ضمیمه مقاله حاضر آمده است.
۳۷. آقای، پیشین، ص ۵۴۱ -
۳۸. سوالات در مورد سید ضیاء الدین طباطبایی، مجلس مؤسسان، پرواند آبراهامیان و رضاشاه.
۳۹. سوالات در خصوص مجلس مؤسسان و قوام السلطنه
۴۰. سازمان سنجش آموزش کشور، پیشین، سوال ۱۶۵، ص ۱
۴۱. همان، سوال ۱۷۲، ص ۲.
۴۲. اظهار نظر دکتر محمد تقی قزلسفلی استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه مازندران، با پنج سال سابقه تدریس در این حوزه.

۴۳. سوالات دقیقاً و تقریباً تکراری در این آزمون، به صورت جداگانه، در ضمیمه مقاله حاضر آمده است.
۴۴. سازمان سنجش آموزش کشور، پیشین، ص ۱۰-۱۱.
۴۵. همان، سوال ۱۲۹، ص ۱۰.
۴۶. همان، سوال ۱۳۲.
۴۷. علی اشرف نظری، دانشجوی دکترای علوم سیاسی (دانشگاه تهران) و استاد حق التدریس این حوزه در دانشگاه مازندران، با پنج سال سابقه تدریس در این حوزه.
۴۸. سوالات دقیقاً و تقریباً تکراری در این آزمون به صورت جداگانه، در ضمیمه مقاله حاضر آمده است.
۴۹. سازمان سنجش آموزش کشور، پیشین، ص ۱۰-۱۱.
۵۰. همان، سوال ۱۳۶، ص ۱۱.
۵۱. همان، سوال ۱۴۰.
۵۲. همان، سوال ۱۴۷.

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آوساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی